

Kristin Aabel 92 ~ David Aler 86,88,89,92 ~ Iréne Almén (Sheaff) 78,79 ~ Staffan Alveteg 00 ~ Elisabeth Ander 69,70 ~ Viveka Anderberg 75 ~ Katarina Andersson 94 ~ Maria Andersson 85 ~ Mats Andersson 74 ~ Pia-Lena Andersson 88,89,90 ~ Curt Appelgren 74 ~ Metin Ardel 88,90 ~ Marie Arnet 97 ~ BrittMarie Aruhn 70,71,72 ~ Leif Aruhn-Solén 99 ~ Lars Arvidson 91,92,94,95 ~ Björn Asker ~69,70 ~ Wenche Aukner 67,68 ~ Mikael Axelsson 87,88,89 ~ Mark Bartholdsson 85,86,87,88 ~ Annika Bartler 74 ~ Mikael Bellini 86,87 ~ Carolina Bengtsson 96,98 ~ Kerstin Berggren 67,68 ~ Ivar Bergkvist 80,89 ~ Maria Bernhardsson 97 ~ Gunnar Birgersson 91,92 ~ Jeanette Bjurling-Efrainson 91, 92,95 ~ Kerstin Bohman 67 ~ Ingela Bohlin 00 ~ Eva Boström 69, 70,71 ~ Margareta Brilioth 94 ~ Ingemar Braennstroem 75 ~ Magdalena Bränland 97 ~ Kirsten Buhl-Fredriksen 64/65/66 ~ Clara Bystrand 96,98 ~ Malin Byström 97 ~ Johan Christensson 96, 00 ~ Rolf Christianson 92,93 ~ Ulrik Cold 64,65,66 ~ Kerstin Dahl 69,70 ~ Stefan Dahlberg 76,81 ~ Andrew Dalton 74,75,76 ~ Jonas Degerfeldt 87,88, 89,90 ~ Katija Dragojevic 99 ~ Helena Döse 71 ~ Hans Peter Edh 73,74 ~ Kinu Egawa 64/65/66 ~ Klara Ek 00 ~ Anna Eklund (-Tarantino) 91,92 ~ Marianne Eklöf 82 ~ John Erik Eleby 96,98 ~ Göran Eliasson 95,96,98 ~ Ola Eliasson 97 ~ Greger Erdös 87,89 ~ Elisabeth Erikson 71 ~ Kristina Eriksson 89,91,92 ~ Mattias Ermedahl 00 ~ Malena Ernman 95,97 ~ Maria Fabien 97 ~ Annika Falk 73,74 ~ Christina Falk 80,81,89 ~ Carl Johan Falkman 71 ~ Maria Fontosh 99 ~ Peter Fog 64,65,66 ~ Lennart Forsén 85,86,88,90 ~ Göran Fransson 73,74 ~ Lars Fredén 77 ~ Karin Frölen 96,98 ~ Johan Fägerlind 00 ~ Staffan Galli 92,93,94,97 ~ Helene Gjerris 94 ~ Malin Gjörup 93,94 ~ Georg Grondinger 67 ~ Edith Guillaume 64,65,66 ~ Maria Gustafsson 99 ~ Masahiko Hare 96 ~ Johnny van Hal 92 ~ Eva Hallberg 73,74,75,76,80,80,81 ~ Ann Hallenberg 91,94,95 ~ Lars Hallgren 95 ~ Maud Hammerud 74,75 ~ Rory Hammond 68 ~ Dinah Harris 77 ~ Annica Hassel 92 ~ Björn Haugan 74 ~ Klas Hedlund 89 ~ Maria Hedström 00 ~ Fredrik Helgesson 97 ~ Kerstin Hellman Jan Hessler 69,70 ~ Paula 83,84 ~ Lars Erland Holmlund ~ Charlotta Huldt 86 ~ Mari-rid Häggström 80. ~ Ann-Sofi 75 ~ Karin Ingebäck 92,93,94 ~ Jennefors 78 ~ Karin Johansson 99,00 ~ Marianne Johansson 71 ~ Fredrik de Jonge 91 ~ Mar-64/65/66 ~ Birgitta Kallenberg 68 ~ Birgit Kayser 64,65,66 ~ Rolf 70,71 ~ Inge Kolding 64,65,66 ~ Kusumi 96 ~ Kayoko Kusumi 83,84,96 ~ Marie-Louise Lager-81,82,83,84 ~ Andreas Landin 71,72,73 ~ Jacques Lareau Anna Larsson (Fridh) 85 ~ Anna Larsson 96,98 ~ Ann-Christine Larsson 91 ~ Birgitta Larsson 80,83,84 ~ Charlotta Larsson 93 ~ Solveig Larsson (Lindström) 68 ~ Jan de Laval 73 ~ Bo-Johan Lein-

**STIFTELSEN INTERNATIONELLA
VADSTENA-AKADEMIEN**

Lastköpingsgatan 5, SE-592 32 Vadstena
tel. +46 (0)143-122 29, fax +46 (0)143-129 03
1/9-31/5 Bergsgatan 57, SE-112 31 Stockholm
tel.+46 (0)8-652 61 80, fax +46 (0)8-650 82 30
info@vadstena-akademien.org
www.vadstena-akademien.org

**268 operasångare har sedan starten deltagit i Vadstena-Akademien.
Deras namn bildar omslaget till 2001 års programbok.**

74,75,76,79 ~ Olof Lilja 92,93,97,99 ~ Torbjörn Lillieqvist 67,68,70,72,73,75, 77,82, 83,84 ~ Tomas Lind 88,89,90 ~ Magnus Lindén 79 ~ Karl-Robert Lindgren 80,83 ~ Hans Börje Lindström 64,65,66 ~ Anders Lorentzson 86 ~ Gunnar Lundberg 84,85,88,90 ~ Mari-Katrin Lundberg 73 ~ Catarina Lundgren 97 ~

~ Ann-Sofi Härstedt 87,89 ~ Sylvia Härwell 75 ~ Karin Ingebäck 92,93,94 ~ Samuel Jarrick 97 ~ Joakim Jennefors 78 ~ Karin Johansson 85,87,89,90 ~ Lars Johansson 99,00 ~ Marianne Johansson (Schell) 73,74 ~ Hans Josefsson 71 ~ Fredrik de Jonge 91 ~ Marcus Jupither 92,93 ~ Jörn Jörkov 64/65/66 ~ Birgitta Kallenberg 69,70,71 ~ Wolfgang Kandutsch 68 ~ Birgit Kayser 64,65,66 ~ Rolf Knapper 82 ~ Jadwiga Koba 70,71 ~ Inge Kolding 64,65,66 ~ Solveig Kringlebotn 85 ~ Arisa Kusumi 96 ~ Kayoko Kusumi 64,65,66 ~ Magnus Kyhle 83,84,96 ~ Marie-Louise Lagergren 83 ~ Thomas Lander 81,82,83,84 ~ Andreas Landin 97 ~ Helge Lannerbäck 69,70,71,72,73 ~ Jacques Lareau 64,65,66 ~ Anders Larsson 93 ~ Anna Larsson (Fridh) 85 ~ tina Larsson 91 ~ Birgitta Larsson Solveig Larsson (Lindström) 68 ~ mark 74,75,76,79 ~ Olof Lilja 67,68,70,72,73,75, 77,82, 83,84 ~ Lindén 79 ~ Karl-Robert Lindgren 64,65,66 ~ Anders Lorentzson 86 ~ Mari-Katrin Lundberg 73 ~ Lundgren 99 ~ Birgitta Lundkvist Eva Marklund 00 ~ Bengt-Ola Magnusson 81 ~ Hillevi Martin-84,85 ~ Tsuzuru Matsuda 64/65/ Melander 86,87,88 ~ Carina Annika Nerfont 94,95 ~ Jan Nessler 91,92 ~ Alexander Niclasson 00 Nilsson 82,88,89,90 ~ Ingegerd ~ Pia Marie Nilsson 85,86 ~ Stefan Ingeborg Nordenfelt 72,73 ~ Bengt Nordfors 82 ~ Lena Nordin 82 ~ Peter Nygren 97 ~ Harald Nygren 97 ~ Jonas Olofsson 00 ~ Bo Armand Olsson 67,74 ~ Catharina Olsson 73,75,76 ~ Sara Olsson 90,94 ~ Alexandra Orrgård 95 ~ Anne Sofie von Otter 79,80,81 ~ Tadao Oyabu 64,65,66 ~ Lars Palerius 88,89 ~ Stefan Parkman 80 ~ Mats Persson 91,96,98 ~ Olle Persson 87,88 ~ Birgitta Rydholm 1,92,93 ~ Christina Pettersson (Grönfeldt) 75,76 ~ Katarina Pilotti 84,85 ~ Ulrika Precht 91,92 ~ Gunilla Pålsson 75,76 ~ Carl-Henric Qvarfordt 75,76 ~ Mikaela Razola 92 ~ Bo Rosenkull 92,94,95,96,97 ~ Anette Roth 82 ~ Angela Rotondo 86 ~ Susanne Rydén 91,92 ~ Johan Rydh 00 ~ Linnéa Sallay 86,88 ~ Mikael Samuelson 77,78,80 ~ Tom Sandberg 75 ~ Dag Schantz 91,92 ~ Dieter Schlee 70,71,72 ~ Michael Schmidberger 97 ~ Bo Schunnesson 91 ~ Marika Schönberg 96,97 ~ Emelie Sigelius 99,00 ~ Else Simonart 64,65,66 ~ Annika Sjunnesson 93 ~ Siw Sjöberg 72,73,74,75 ~ Sten Sjöstedt 71 ~ Lilian Sjöstrand 69,70,71 ~ Olle Sköld 80,81 ~ Birgitta Smiding 71 ~ Ulrik Soelberg 69,70 ~ Christer Sohlén 71,72 ~ Anita Soldh 73,74,75,76 ~ Håkan Starckenberg 97 ~ Nina Stemme 93 ~ Marco Stella 00 ~ Birgitta Stiernspetz 77 ~ Björn Stockhaus 83,84 ~ Bengt Strandberg 75 ~ Carina Strandberg 77 ~ Anette Stridh 79 ~ Jan Strömberg 91 ~ Thomas Sunnegårdh 78,79 ~ Gabriel Suovanen 95 ~ Maria Svensson 97 ~ Thomas Svensson 96,97,98 ~ Pia Svorono 83,84 ~ Rickard Söderberg 99 ~ Gunilla Söderström 69,70,71 ~ Iwa Sörenson 76,77 ~ Jesper Taube 97 ~ Eva-Maria Tersson 84 ~ Stein Arild Thorsen 75,76 ~ Lars Tibell 74,75 ~ Camilla Tilling 97 ~ Stina Tornberg 87 ~ Yvonne Tuwesson-Rosenqvist 97 ~ Stig Tysklind 75 ~ Carl Unander-Scharin 89,91 ~ Per-Arne Wahlgren 76 ~ Tord Wallström 78,80 ~ Lage Wedin 82 ~ Michael Weinius 94 ~ Elisabet Weman 78,79,80 ~ Louise Werner 72,73 ~ Henrik Westberg 89,90,91,92 ~ Margareta Wiklander 67 ~ Patrik Wirefeldt 95 ~ Peter Vogel 92 ~ Per Vollestad 85 ~ Roger Wägsjö 76 ~ Johan Wällberg 00 ~ Kazuko Yoshida 64,65,66 ~ Mathias Zachariassen 92 ~ Gösta Zachrisson 74,75,76,77,79 ~ Fredrik Zetterström 93,94,95 ~ Åke Zetterström 92 ~ Tua Åberg 87,88,96 ~ Per Erik Öhrn 70,73 ~ Ulf Öien 86 ~ Barbro Örtendahl 83,84 ~ Elisabeth Östblom-Sjögren 64,65,66 ~

**VADSTENA
AKADEMIEN
2001**

Anna Larsson 96,98 ~ Ann-Christine Larsson 91 ~ Birgitta Larsson 80,83,84 ~ Charlotta Larsson 93 ~ Jan de Laval 73 ~ Bo-Johan Lein-92,93,97,99 ~ Torbjörn Lillieqvist Tomas Lind 88,89,90 ~ Magnus 80,83 ~ Hans Börje Lindström Gunnar Lundberg 84,85,88,90 ~ Catarina Lundgren 97 ~ John 82 ~ Anders Lundström 91,92,94 ~ Magnusson (Morgny) 83,84 ~ Lars pelto 82,83,84 ~ Lars Martinsson 66 ~ Nicola Matisic 95 ~ Anders Morling 78,79 ~ Åsa Möckle 82 ~ 69,70,71 ~ Barbro Netin 87,89, ~ Sten Niclasson 82 ~ Charlotta Nilsson 88 ~ Jan Nilsson 84,85,92 Nilsson 95 ~ Karin Norberg 97 ~

Innehåll

sidan	
3	Kära publik! (Nils Spangenberg)
4-5	Bassiano (medverkandelist, roller)
6-7	Sekelskifternas gränsland (Anders Wiklund)
8	A 17th Century Soap (Mark Tatlow)
9-11	A note on the version, biografier m.m.
12	Gamla Teatern
13-15	Osherprojektet (Margot Lande)
16	Tidlösa dialoger (Eva Österberg)
17	De Aderton
18-29	Annonser
30	Tack
31	Vadstena slott – operaborgen
32	Strändernas svall (Magnus Carlbring)
33	Strändernas svall (handling)
34	Strändernas svall (medverkandelist)
35	Svallet från Ithaka (Reine Jönsson)
36-37	Sida upp och sida ner av anteckningar... (Patrik Sörling, Monika Frelin)
38-39	Den motsträvige berättaren (Peter Kihlgård)
40-42	Biografier
43	Vadstena-Akademien (Astrid Lande)
44-45	Vadstena-Akademiens repertoar 1964-2001
46	The Vadstena Academy (Margot Lande)
47	Voices on the Vadstena Academy

Förköpsbiljetter genom Vadstena Kulturcentrum 0143-150 37 eller www.vadstena-akademien.org

Onummerade platser.

Observera att **rökning** inte får förekomma i de historiska föreställningslokalerna, Gamla Teatern och Vadstena slott. Av hänsyn till artisterna och publiken är **fotografering och bandupptagning** från salongen inte tillåten.

Kära Publik!

Att som nyutträd konstnärlig ledare för Vadstena-Akademien få möjlighet att presentera ett så spännande och fullspäckt sommarprogram är en lycka. Precis som jag vill ha det. Två hela operaföreställningar som är så olika de bara kan vara men som trots dessa olikheter var och en på sitt sätt säger oss något viktigt om våra mänskliga livsvillkor.

Opera är för mig något att ta på största allvar. Det är nog en av de svåraste konstarterna att handskas med eftersom den har så många olika beståndsdelar, men när alla dessa beståndsdelar någon gång samverkar till en helhet - då blir det oslagbart. Förutsättningarna är stora för att det skall lyckas oftare i Vadstena än på andra ställen.

Här samlas och blandas Nordens mest talangfulla unga operaartister med lika talangfulla och kreativa konstutövare från alla de discipliner som krävs för att göra opera. I vad som skulle kunna beskrivas som ett "jättevuxenkollo" sliter man oförtröttligt som dragdjur i en total hängivenhet för att tillsammans skapa oförglömliga föreställningar.

Jag har själv haft förmånen att arbeta på Vadstena-Akademien flera somrar och jag kan intyga att det har givit mig mina roligaste, kämpigaste och absolut mest himmelska operaupplevelser.

Denna sommar visar också på en hel del av vad jag vill att vi ska göra i framtiden. En nyskriven opera och en nyupptäckt! Så skulle jag vilja ha det varje sommar framöver. Tänk att ständigt ha en egen hustonsättare och huslibrettist fullt sysselsatta med att skapa nya, ohörda succéer! Det skulle inget annat operahus i världen kunna slå. Om flera av dessa nya succéer dessutom skulle tänka en ny och ung publik - då vore vi världsbäst.

Men vi gör också mer än så. Härliga konserter av skilda slag, ett kul och givande samarbete med musikskolan samt flera föreläsningar som vänder sig både till allmänheten och till våra medverkande.

Vi vill att Vadstena-Akademien ska vara en akademi för alla där vi lär oss mer om operans värld och därigenom mer om vad det innebär att vara människa.

Nils Spangenberg
Konstnärlig ledare

Nils Spangenberg är född i Stockholm 1956. Efter musikgymnasium och studier vid Musikvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet, anställdes han 1976 i Kungliga Operans kör. Sedan han utbildats vid Musikhögskolans sångolistlinje och Teater- och operahögskolan i Göteborg var han 1981-88 verksam som sångare, producent, regi-assistent och regissör vid dåvarande Stora Teatern i Göteborg. Han har under flera somrar regisserat vid Vadstena-Akademien där han var en av upp-

hovsmännen bakom "Tokfursten". Han har även arbetat vid Kungliga Operan, Drottningholms Slottsteater, Norrlandsoperan, Confidencen, Musikteatern i Värmland, Musik i Dalarna, Sveriges Television, Musik i Väst, Skansens sommaropera och Piteå kammar- och kyrkoopera. Sedan 1989 är Nils Spangenberg frilansande regissör och också högskoleadjunkt på Operahögskolan i Stockholm. Han har fört flera nyskrivna verk till uruppförande och har arbetat med såväl barockoperor som wienklassicistiska verk och operor ur 1800-talets operalitteratur. 1995 och 1996 var han "creative designer" för Nobelbanketten i Blå hallen. Sedan september 2000 är han konstnärlig ledare vid Vadstena-Akademien.

BASSIANO

Bassiano
Ulrika Strömstedt
mezzosopran

Lucilla
Anna Artursson
sopran

Elio
Magnus Ahlström
tenor

Giunia
Klara Ek
sopran

Decio
Joakim Schuster
basbaryton

Statister/vakter Gustav Agnemar, Patrik Millberg

Floro
Susanna Levenon
mezzosopran

Euristeo
Torbjörn Lillieqvist
tenor, gäst

Alindo
Conny Thimander
tenor

Musik/Composer
Carlo Pallavicino

Libretto/Libretto
Matteo Noris

Regi/Director
William Relton

Musikalisk edition/Musical transcription
Anders Wiklund

Scenografi/Designer
Marika Feinsilber

Översättning/Translator
Per Erik Öhrn

Mask/Wigs & make-up
Katrín Wahlberg

Översättningskonsult/Translation consultant
Giuseppina Penta

Ljussättning/Lighting designer
Mikael Ahlstrand

Musikalisk ledning/version/cembalo/Musical director/version/harpsichord
Mark Tatlow

Musiker/Musicians Gabriel Bania, Per Buhre **violin/violin**, Antina Hugosson **altfiol/viola**, Christian Berg **cello/cello**, Suzanne Persson, Peter Söderberg **teorb/luta/barockgitarr/theorbo/lute/baroque guitar (repetitörer/repetiteurs)**.

Scenmästare/Stage manager Clive Leaver **Rekvisita/Props** Annica Sandh **Konstnärlig bildbearbetning ("cut-outs")/ Digital picture manipulation ("cut-outs")** Clive Leaver, Bo Samuelsson **Scentekniker/Stagehands** Johanna Roden, Isa Ingesson **Dekortillverkare/Set builders** Clive Leaver, Anna Lindström, Johanna Roden **Snickare/carpenter** Anders Hälleljung **Kostymateljéchef/Head of costume department** Susanna Holmqvist **Herrskräddare/Costume maker** Therese Högelin **Kostymassistenter/Costume assistants** Katarina Andrén, Michaela Fey-Jurander, Stina Hagdahl **Regiassistent/Assistant director** Helena Röhr **Scenografiassistent/Assistant designer** Annica Sandh **Maskassistent/Make-up assistant** Karin Althén **Ljusassistent/Lighting assistant** Mattie Hollösy

"Osherscenbilderna"/The Osher Set Designs (English text p. 11 and 12) Konstnärligt och digitalt bearbetade kulisser efter följande förlagor. från Vadstena Gamla Teater: *Stadsbild*, 1800-talsoriginal* med fond av Barbro Karnfäldt, 1974, *Antik Pelarträdgård*, 1800-talsoriginal* och *Grå Salong* av Barbro Karnfäldt, Vadstena-Akademien, 1974. Från Rosersbergs slotts teater/Drottningholms Teatermuseum: *Skog* och *Empire-salong*, 1800-talsoriginal*. Scenbilderna är framställda genom storbildsutskrift av Big Image Systems efter dataoriginal som retuscherats och bearbetats konstnärligt av Airbrush Digital Studio i samarbete med Marika Feinsilber, Margot Lande och Annica Sandh från Vadstena-Akademien. Fotograf (Vadstena-scenbilder) Leif O. Pehrson. Dekortillverkning Clive Leaver, Martin Ljungberg. Projektledare Margot Lande. Övriga medverkande i "Osherprojektet" se artikel, s 13-15. *okänd konstnär

Pelarsalen (slottstrappan) skapades av Adèle Änggård 1989 för Vadstena-Akademien.

"Det levande ljusets återkomst" Invieming av nytt fiberoptiskt ljus från Optolux installerat av Mikael Ahlstrand/Inauguration of a new fibre optic Lighting System resembling the original flickering candles of the Old Theatre.

Föreställningen är cirka 3 timmar med två pauser. Servering i första pausen. Fotografering och ljudupptagning är ej tillåten. Videoinspelning görs av Erik Sandström 11 och 12/7. Rökning förbjuden. **Glöm ej sätta på mobiltelefonen efter föreställningen!**

BASSIANO

eller "Det är stört omöjligt"

Bassiano, kejsare i Rom, fascinerad av Lucilla

Lucilla, ung etruskisk kvinna, kär i Floro

Alindo, Elios tjänare, en mycket bestämd ung man

Elio, ung romersk ädling, kär i Giunia och god vän med Floro

Decio, en annan ung ädling, Giunias bror

Floro, ytterligare en ung, romersk ädling, kär i Lucilla

Euristeo, berömd etruskisk läkare, Lucillas far

Giunia, Decios syster, kär i Elio

Kostymkisser av Marika Feinsilber

Sekelskiftenas gränsländ

– venetiansk opera runt 1600/1700

I historiska brytningstider och stilars svanesång får konsten en speciell lyster: plötsligt verkar det som om alla dogmer och konventioner upphävs. Det är som om luften rensas, konstnärerna andas friare, gammalt damm blåses bort och man ser ytor och skifningar, som funnits där hela tiden, i ett nytt ljus. Man provar – lite osäkert och tafatt – nya stigar och betraktar nyfikat gamla texter och traditioner. Nyskapandet gör att nya terrängar erövrats och ny publik och nya mecenater blir intresserade av den nya konsten. För en liten tid får dessa noviteter leva, umgås fritt och utvecklas. Men ganska snart stelnar den konstnärliga blicken, anden fångas i penningens och den publika smakens kedjor och man finner sig på nytt i ett konstfält med höga murar, dåligt ljus och liten möjlighet till utblick.

När den nymornade operakonsten på sin resa från medicernas hov i Florens hamnade i Venedig, hade den redan blivit lite stel i lederna. Den romerska operan hade placerats i maktens tjänst och blivit en lydig tjänare till kardinaler och hertigar. Operakonsten användes för att förhålliga och befästa den rådande ordningen inom den politiska makten, och med lagomt inställsamma bugningar åt kyrkan.

I republiken Venedig rådde dock en annan samhällelig ordning. *La Serenissima Repubblica di Venezia* hade länge varit en politisk och ekonomisk fristad. Den hade inte skapats med den romerska staten som förebild. Snarare hade den tjänat som fristad åt människor som flytt undan barbari och tyranni. Frihandeln och läget längs handelsvägarna till Indien och Asien, spelade en viktig roll för republikens välbefinnande. Jämfört med andra stater på den italienska halvön, hade Venedig en förhållandevis demokratisk statsordning. Den var visserligen koncentrerad till ett fåtal familjer, men det fanns en öppenhet och flexibilitet i maktens korri-

dorer som bidrog till att stimulera de ekonomiska och kommersiella krafterna och till ett rörligare och mer kreativt kulturliv.

När en hovopera hamnar i så turbulent flöden som Venedig kan uppvisa sker avgörande förändringar. De publika och socioekonomiska förutsättningarna skilde sig tydligt från de i Florens och Rom. Här gällde det att presentera verk som kunde appellera till den kulturella marknaden. Välet av texter, tonsättare och sångare blev helt inriktat på att tillfredsställa publikens smak. Ofta var kompositörer, librettister och scenografer ekonomiskt involverade i uppsättningarna, så för att det hela skulle gå i hop gällde det att operan slog och kunde spelas kväll efter kväll, helst en hel säsong. Det är inte så konstigt att det är i Venedig som den första offentliga teatern invigs: *Teatro S. Cassiano* 1637.

Till en början rådde det en febril aktivitet. Nya teatrar byggdes och/eller inreddes i gamla palats. Tonsättare som Monteverdi, Cavalli, Sacati, Faustini och Cesti var flitigt anlitade och på de venetianska scenerna föddes en lång rad framstående sångare.

Från 1640 och fram till mitten av 1670-talet minskar aktiviteterna och så småningom håller bara två teatrar per säsong öppet och antalet nyproduktioner per år är bara tre eller fyra. Under samma tid börjar också republiken Venedigs betydelse att minska och kvar blir staden Venedig, en skimrande nostalgisk klenod, vars stilla förfall görs till en sublim konst.

Det är i denna skymning som den andra generationen venetianska kompositörer börjar att etablera sig: Ziani, Boretti, Sartorio och Pallavicino.

Carlo Pallavicino (cirka 1640-1688) kom att dominera den venetianska scenen under 70 och 80-talen då han skrev drygt 20 operor för fyra av Venedigs operahus. 1672 efter-trädde han Heinrich Schütz i Dresden och hade under hela sitt liv täta anställningar vid det saxiska hovet, först som *vice Kapellmeister* vid hovet, senare som operakompositör. Pallavicinos aktiva tid i Venedig sammanföll med en intensiv konkurrens mellan operahusen. Bröderna Grimani och familjen Vendrami hade varit rivaler i många år, när Francesco Santurini 1674 slog sig ned i Venedig och för en tid ledde *Teatro S. Moisè* och från 1676 också *Teatro S. Angelo*. Santurini utmanade operaeftersmannen genom att radikalt sänka biljettpriserna. Det hade aldrig tidigare skett eftersom man hade haft en tyst överenskommelse att hålla jämna priser. Grimani svarade 1677 med att bygga den mest överdådiga av alla teatrar i 1600-talets Venedig: *Teatro S. Giovanni Grisostomo* där de mest spektakulära iscensättningarna kunde ses – till samma pris som tidigare!

Pallavicino hade skrivit opera för bröderna Grimani tidigare: *Il tiranno umiliato d'amore* 1667. När Pallavicino återkom från sin första sejour i Dresden 1674 var Grimani inte sena knyta honom till sig.

Under de sex följande åren skulle han skriva fem operor för Grimani teatrar däribland *Vespasiano* som 1678 invigde *Teatro Grisostomo*. Pallavicino blev Grimani huskompositör. Under fem säsonger från 1682 var det bara två operor på den fashionabla *Grisostomo* som inte skrevs av Pallavicino. Hans operakonst skattades högt, *Le Nouveau Mercure Galant* ansåg till exempel att han var tidens främste mästare i musikalisk rollkaraktäristik.

Det var emellertid för bröderna Grimani *Teatro SS. Giovanni e Paolo*, den andra kommersiella teatern i operahistorien efter *S. Cassiano*, som Pallavicino 1682 skrev *Bassiano ovvero Il Maggiore impossibile* med libretto av Matteo Noris. Verket är ett gott exempel på den nya stil som operan hade slagit in på: ett relativt litet antal rollfigurer, en uttalad konversationsstil med smidigt interfolierade arior och ritorneller. Ännu ser vi inte den tydliga åtskillnaden mellan aria och recitativ som bara ligger trettio år bort och skulle regera operakonsten i drygt hundrafemtio år.

Kort efter premiären spelades Pallavicinos verk på andra platser i Italien. *Bassiano* spelades redan 1683 på operan i Modena, i Milano 1685 och i Livorno 1690.

Anders Wiklund är född 1947 i Härnösand och bosatt i Göteborg. 1991 disputerade han på en avhandling om E Brendlers opera "Ryno" som han även dirigerade i en konsertversion med Göteborgs symfoniorkester. 1999 utkom denna på CD (Sterlings). 1996 blev han adjungerad professor i musikvetenskap med inriktning på opera vid Göteborgs universitet.

Sedan 1999 innehar han en professur i musik/dramatik med inriktning på källkritisk gestaltning. Denna professur delas mellan Linköping och Göteborgs universitet. Han leder deltemat "Gestaltningens processens idé och praktik" inom det nystartade "Tema Q-kulturarv och kulturproduktion" vid Linköpings universitet. I Göteborg är professuren placerad vid Högskolan för Teater, Opera och Musikal. 1998 invaldes han i Kungliga Musikaliska Akademien.

Vid Stora Teatern i Göteborg har han dirigerat operor av Menotti, Britten, Melani och Cimarosa. Han har tagit fram mer än fyrtio okända äldre operaverk som framförts i Vadstena och runt om i Europa. Han har även tagit fram Cimarosas "Il fanatico burlato" för Drottningholms Slottsteater, Melanis "Il podestà di Colognole" för Stora Teatern och Zandonais "I cavalieri di Ekebù" för Musikteatern i Värmland.

Manuskriptet till operan Bassiano finns bevarat i *Biblioteca Estense* i Modena och har använts som huvudkälla för den utgåva som spelas här i Vadstena. Det är ett intressant manuskript eftersom det visar hur olika versioner av verket har växt fram. Under den här tiden var det vanligt att man vid framföranden på andra platser, gjorde förändringar i både musik och text. Modenamuskriptet innehåller ett antal varianter på arior och textbearbetningar. I vissa fall finns det två alternativa arior att ta ställning till. Överstrykningar, överklustrade sidor och ändrad sidordning visar ett dynamiskt partitur som väl speglar sin tids uppförandepraxis. Partiturens grundmusik speglar utan tvekan uruppförandet medan ändringarna till största delen kan hänföras till modenauppförandet. Trots att man genom att jämföra de två librettoerna till respektive framförande kan se när ändringarna gjordes kvarstår en del som oförklarliga. Möjligen kan de härröra från uppföranden på premiärteatern. Det var mycket vanligt att musik ändrades för att attrahera ny publik, allra helst som många operor kunde ha en spelperiod med över tjugo föreställningar i en följd.

Pallavicino är verksam under en tid då arian befäster sin ställning som den främsta

av operans delar och kommer starkt att bidra till dess cementering under det kommande seklet. Detta medför att librettoförfattaren får en mindre framträdande roll. I librettoerna finner man allt oftare uttrycket *l'uso corrente*, det vanliga bruket, det vill säga att en text ändras för att tillfredsställa publiken.

Den venetianska operan förebådar en ny inriktning inom operakonsten, men bär också fröet till den kommande stilens undergång. Koncentrationen till ett fåtal karaktärer, en mer omsorgsfull utformning av relationer, sceniska riktningar och aktioner; allt detta kommer Apostolo Zeno och Pietro Metastasio att initera under det kommande seklet. Rigiditeten i form och fixeringen kring sångkonst och artist blir hämmande för det fria musikdramatiska uttrycket och det dröjer nästan 150 år innan marken börjar brytas upp och man än en gång får ett fritt flöde av text och musik. Först då uppnås, med en intimare koppling mellan ord och ton, den musikdramatiska demokrati, som Monteverdi en gång tänkte sig i sin *seconda prattica*.

Anders Wiklund
Forskningschef vid
Vadstena-Akademien

Anders Wiklund svarade för den kritiska utgåvan och utgivningen av Rossinis "La scala di seta" på uppdrag av Fondazione Rossini i Pesaro, Italien. Där är han fortfarande medarbetare tillsammans med andra internationellt verksamma musikforskare. För musikförlaget Ricordi har han gjort den kritiska utgåvan av Donizettis "Maria Stuarda" som urupfördes i Bergamo i Italien och spelades på Kungliga Operan i Stockholm 1990 och 2000. 1997 framfördes hans editioner av Donizettis "Gianni da Calais" i Leeds i England och Rossinis "Eduardo e Christina" vid Rossinifestivalen i Wildbad, Tyskland. Donizettis "Il fortunato inganno" ("Det lyckosamma svoket") som han tog fram 1995 för Vadstena-Akademien spelades också vid Operafestivalen i Martina Franca i Italien 1998. Där spelar man under sommaren 2001 ytterligare en kritisk utgåva av Anders hand. Han arbetar för flera stora musiklexikon och var också medarbetare i Nationalencyklopedien.

Anders Wiklund skriver för flera operahus i Sverige och Europa och är då och då inspelningsproducent vid klassiska CD-produktioner (t ex inspelningen av Ivar Hallströms opera "Hertig Magnus och sjöjungfrun", utgiven på Naxos 2000). 1983 utsågs Anders till forskningschef vid Vadstena-Akademien och under perioden 1992-2000 var han dessutom dess konstnärlige ledare.

A 17th Century soap

She had been booked to sing a role in the forthcoming production of Bassiano, a new opera about a fictitious Roman Emperor who fancies a young Etruscan girl and in the end doesn't get her. Not a very promising story line. What could she do? Because she was a 17th century singer schooled in the old fashioned way, she asked four rather different questions to those you or I might ask today.

May I read through the libretto? I want to see how well my character is laid out.

Lucilla... torn away from her youthful lover... kidnapped by the highest power in the land... imprisoned in the royal palace... but what's this? It seems the emperor Bassiano has not yet forced himself upon her. What's more, Lucilla is something of an actress, which comes in useful when she has to feign a fatal sickness. Yes! And there is even an opportunity for revenge on her overprotective and thoroughly out-of-date father!

On consideration, this libretto portrays a real flesh-and-blood woman, not just a stereotype. True, much of the language is not of the highest poetic quality, but the situations are imaginatively thought out, the dialogues witty and the solo scenes full of emotional interest.

What's the music like? So much music sounds the same these days, with everyone trading on the successes of others. What I look for is good craftsmanship: it doesn't matter if the material isn't all that original, as long as it fits the words like a glove and gives me a chance to express them. Of course it does help if the composer is talented and can write

colourful and distinctive music!

Yes, this opera is good. It has effective recitatives and lots of contrasting arias. Which leads me to my next question:

How well do the arias show off my voice? Composers generally have a good grasp of the human voice; many have been trained as singers themselves. I can see that this composer knows how to write both slow and fast arias, making good use of the 'languishing' style as well as the *coloratura*. I must admit that my arias are rather beautiful... the phrases lie well... but I will have to ask him to transpose several arias into more suitable keys. It's important that the audience has a chance to hear my voice at its best. After all, that's what they pay for!

Do the arias leave room for embellishment? Composers are sometimes tempted to fill their arias with so many notes that the singer has nothing left to add! This composer has left plenty of opportunity not only for *floriture*, but also for all manner of *appoggiature*, trills and cadenzas. It is by these that the skill of any singer may best be judged. The art of ornamentation can be sensational...

By considering our imaginary young artist's answers to these four questions we slip easily into the mindset of the 17th century singer, and discover how different our own approach to 'early' opera needs to be. Although many of the stories were well known, each opera was new, and constantly being re-created. Improvisation was central. Take recitative, for example, which was meant to be exciting, dramatic, spellbinding - rather like the dialogue in a contemporary soap! Natural speech rhythms suggested the musical

rhythms, embellishment was restricted to leaning on accented syllables (*appoggiature*) and there was no room for 'expressive' singing, but the dynamic range was colossal, and the speed could be varied at will; no two sentences should ever have the same 'feel'. Arias too left plenty of room for improvisation, not so much with the speed, but with the notes themselves, which were often no more than an outline sketch of what the composer imagined.

Today's commonly adopted operatic voice (one which constantly 'cries') lends no more than a fake emotional authenticity to the character being portrayed. Earlier opera singers were more radical: their skill consisted of freeing their voices from the shackles of any one particular sound, thereby opening themselves (and us) to the whole gamut of human emotion. When this happens, the mysterious art of song entices us into the depths, offering us a window into the thoughts and intentions of the characters on stage. No wonder our 17th century singer's performance was such a success!

Mark Tatlow

Musikalisk ledning/Musical director

Liten ordlista:

embellishment/utsmyckning, languishing/trånande, transpose/transponera, mindset/tankebanor, shackles/bojor, gamut of emotion/känsluskala

A note on the version

The version of Bassiano performed this evening is based on Professor Anders Wiklund's transcription of the original manuscript, now in the Estense Library in Modena. Like many similar operas the extant material of Bassiano resembles a *smörgåsbord* from which a performing version must be constructed in accord with 17th century practice. Several cuts were made (chiefly to the recitatives), and a number of arias were transposed in order to suit the range and character of the voices. Many of the melodic figures and rhythms in the recitatives were adjusted to the character of the Swedish language. The instrumentation of the recitatives is editorial, as are the completion of the second half of Euristeo's aria in Act II (which was missing) and the addition of viola parts to some of the ritornellos. The texts of the original French and Spanish songs in the Act III mad scene are lost, and the songs have been freely reinterpreted in the spirit of the production.

Mark Tatlow

The Osher Set Designs

The digitally manipulated **Osher Set Designs** are based on the following originals. Sets from Vadstena Old Theatre: *Town scene*, 19th century wings, backdrop based on a design by Barbro Karnfäldt, Vadstena Academy, 1974; *Classical pillared garden*, 19th century; *Grey room* by Barbro Karnfäldt, Vadstena Academy, 1974. Sets from the theatre at Rosersberg Castle (no longer in use), now in the Drottningholm Theatre Museum: *Forest scene* and *Empire Room*, 19th century. The stage sets were printed in large format by Big Image Systems from computerised versions of the originals which had been digitally edited by Airbrush Digital Studio in collaboration with Marika Feinsilber, Margot Lande and Annica Sandh from the Vadstena Academy. Photographer (Vadstena sets): Leif O Pehrsson. Set builders: Clive Leaver, Martin Ljungberg. Project leader: Margot Lande. *Castle room* by Adèle Ånggård, Vadstena Academy, 1989.

VADSTENA-AKADEMIEN PÅ CD!

Ivar Hallströms romantiska opera från 1867 - "Hertig Magnus och sjöjungfrun" finns på CD med Vadstena-Akademiens solister 2000 och Norrköpings Symfoni-orkester. Inspelad av Sveriges Radio P2 och utgiven av Naxos. "Tokfursten" av Carl Unander Scharin från 1996 har givits ut av Caprice Records.

Barockens stråkinstrument

Barockens stråkinstrument hade en besträngning som var radikalt annorlunda än den som oftast återfinns på de instrument vi i dag kallar tidstrogna. Spänningen var densamma för var och en av instrumentets fyra strängar, så kallad *jämn spänning*.

Dagens "tidstrogna" instrument har oftast sensträngar med strängtjocklekar och strängspänningar som liknar de som användes under första delen av 1900-talet. De har lägre spänning än moderna instrument, men bygger på samma princip med högre spänning på de högre strängarna, så kallad *progressiv spänning*.

Den totala strängspänningen på ett instrument varierade mellan olika tidsperioder, lokala traditioner och tonhöjder, men var oftast högre än på såväl dagens tidstrogna som moderna instrument. Detta innebär att barockinstrumenten var mer ljudstarka än vad som blir fallet med den besträngning man använder i dag. I synnerhet de låga strängarna var betydligt mer framträdande.

Detta påverkar ensemblens klang, balans och artikulation och förändrar radikalt några av våra vanliga uppfattningar om barockmusik och barockinstrument. Genom att försöka återskapa en del av de fysiska förutsättningarna för ett historiskt framförande kan man komma fram till nya och vitaliserade musikaliska resultat.

Stråkinstrumenten i vår Bassiano-produktion är besträngade enligt barockens principer och den välkända termen "på tidstrogna instrument" får här en ny innebörd.

Gabriel Bania

Bassiano: Ulrika Strömstedt, mezzosopran
Född 1972, uppvuxen i Arvika. **Studier:** Musik- och dramalinjen på Ljungskile folkhögskola, Operastudio 67 och Opera Akademiet i Köpenhamn. **Engagemang/roller:** Emilia i Verdis "Otello" på Det Kongelige Teater och Mercedes i Bizets "Carmen" på Tivoli Koncerthall i Köpenhamn. Solist med Tivoli symfoniorkester och Odense symfoniorkester, operakonsert på Det Kongelige Teater i Köpenhamn och på Kulturhuset i Stockholm. Korist i Radiokören, Eric Ericssons kammarkör och Drottningholms Slottsteaters kör. Har studerat Dorabella i "Così fan tutte", Cherubino i "Le Nozze di Figaro", Sesto i La Clemenza di Tito" av Mozart, Bianca i Brittens "The Rape of Lucretia", Mme Popova i Waltons "The Bear", Hänsel i Himperdincks "Hänsel und Gretel", samt titelrollen i Händels "Ariodante". **Stipendium:** Crafoordska Stiftelsen.

Lucilla: Anna Artursson, sopran
Född 1974, uppvuxen i Linköping. **Studier:** Linné-vads folkhögskola, sånglinjen på Musikhögskolan i Malmö. Går Operahögskolan i Stockholm. **Engagemang/roller:** Parasha i Stravinskis "Mavra" med Östgötamusiken. Roller som Konstanz i Mozarts "Enleveringen ur Serailen", Marsalkinnan i Strauss "Rosenkavaljeren", Despina i Mozarts "Così fan tutte" samt Puccinis "Tosca" på Operahögskolan. Konsert- och oratoriska engagemang, bl a solist med Norrköpings symfoniorkester och Östgöta blåsar-symfoniker. **Stipendier:** Uno Ebrelius-stipendiet, kulturstipendium, Gunnar Hoffstens stipendiefond, Crafoordska Stiftelsen.

Elio: Magnus Ahlström, tenor
Född 1972, uppvuxen i Rävlanda. **Studier:** Musikgymnasium i Norrköping, Kgl. Musikhögskolan, musikerlinjen (trumpet), därefter sånglinjen. Går på Operahögskolan i Stockholm. **Engagemang/roller:** Medverkat i Folkoperans uppsättning av Böriz "Marie Antoinette". Solist i en rad större verk med orkester, bl a Alfvéns 4:e symfoni med Kgl. Filharmoniska orkestern, Nielsens "Fynsk Foraar" med Norrköpings symfoniorkester samt Bachs "Magnificat" och "Julatorium" med Stockholms Barockorkester. Sjungit bl a Händels "Messias", Mozarts "Requiem", Bachs "g-moll Mässa", och i Puccinis "Gianni Schicchi". **Stipendium:** Crafoordska Stiftelsen.

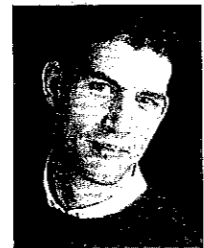

Floro: Susanna Levonen, mezzosopran
Född 1967 i Tammerfors. **Studier:** Musikerlinjen vid Kgl. Musikhögskolan, Sibelius-Akademien, Operastudio 67, solistdiplom från Musikhögskolan i Göteborg. **Engagemang/roller:** Galatée i Nya Utomjordiska "Acis et Galatée" av Lully, Eboli i Verdis "Don Carlos" vid Norrlandsoperan. Solist i Mahlers "Kindertotenlieder" med Göteborgs symfoniker och Mahlers "2:a symfoni" med Jin Wang, altolist i sakrala verk runtom i Sverige. Tre säsonger vid Drottningholms Slottsteater, konsertturnéer vid festivaler och konserter i de nordiska och baltiska länderna, Italien och USA. Medverkat i svensk, isländsk, estnisk och lettisk musikradio. Konserterar med romansprogram och nyskriven kammarmusik. Sångpriset vid Hugo-Wolf-Akademins internationella tävling i romansång, Stuttgart. Solist vid Norrlandsoperan

nästa säsong. **Stipendier:** Musikaliska Akademiens utlandsstipendium i barocksång, Skandinaviska Enskilda Bankens sångstipendium, RSK:s "Ung och lovande '98", Jenny Lind-stipendiet, Crafoordska Stiftelsen.

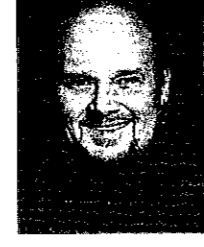
Guinia: Klara Ek, sopran
Född 1973, uppvuxen i Stockholm. **Studier:** Musiklinjen S:t Sigfrids folkhögskola, Vadstena folkhögskolas specialinriktade sånglinje, Musikerlinjen Kgl. Musikhögskolan. Går på Operahögskolan i Stockholm. **Engagemang/roller:** Liska i Vadstena-Akademins "Kopparslagaren" av Zander, Lauretta i Musikhögskolans uppsättning av Puccinis "Gianni Schicchi" under ledning av Sixten Ehrling. Solist i bl a Bachs "Johannespassion", "Matteuspassion" och "Julatorium" och i Händels "Messias". Romansprogram för Sveriges Radio P2. **Stipendier:** Crafoordska Stiftelsen, Östgöta Gilles

Decio: Joakim Schuster, basbaryton
Född 1975 och uppvuxen i Stockholm. **Studier:** Adolf Fredriks musikklasser, Södra latins musikgymnasium, Birkagårdens folkhögskola. Går på Kgl. Musikhögskolan, sånglinjen. **Engagemang/roller:** Greven i Roslagsoperans "Figaros Bröllop", roll i Arne Dahlquists "De sju dödsynderna" med Sörmlandsmusiken. Varit korist i "Kristina från Duvemåla", sjungit i ensemble med Janne Schaffer och Björn J:son Lindh, samt gett kyrkokonserter och ett antal konserter vid Kgl. Musikhögskolan. **Stipendium:** Crafoordska Stiftelsen

Alindo: Conny Thimander, tenor
Född 1979 och uppvuxen i Stockholm. **Studier:** Adolf Fredriks musikskola, yrkesmusikerlinjen på Södra latins gymnasium, Naturvetenskapligt basår, Vadstena folkhögskolas specialinriktade sånglinje. Läser teoretisk filosofi på Stockholms universitet. **Engagemang/roller:** Korist vid Kgl. Operan, evangelist i Bachs "Johannespassion" med Stockholms Barockorkester. Solist vid åtskilliga kyrkokonserter och medverkat vid ett flertal skivinspelningar, bl a som korist i Vadstena-Akademins och Norrköpings symfoniorkesters inspelning av Hallströms "Hertig Magnus och sjöjungfrun" samt i "Förklädd Gud". Sjunger i Radiokören där han under våren 2001 även varit solist. **Stipendium:** Crafoordska Stiftelsen

Euristeo: Torbjörn Lillieqvist, tenor, gäst
Född i Malmö 1945. **Studier:** Akademi für Musik und darstellende Kunst, Wien, Accademia di Santa Cecilia, Rom och Statens Musikdramatiska skola. **Engagemang/roller:** Sångare, regissör och pedagog sedan 1970-talet. Vadstena-Akademins konstnärlige ledare 1981-85. Har regisserat ett femtontal uppsättningar för Vadstena-Akademien, bl a "Fångenskapens fåglar", "Möss och mus", "Artemisia" och TV-sända "Opera Buffa eller Svartsjukan rasar". Har också regisserat Mozarts "Don Giovanni", Webers "Friskyttan" och Offenbachs "Hoffmanns äventyr" på Norrlandsoperan samt Solers "L'Arbore di Diana" på Drottningholms Slottsteater. Debuterade som sångare 1971 i Haydns "Livet på månen" på Drottningholms Slottsteater. Har varit verksam som operasångare på bl a Oscarsteatern, Norrlandsoperan, Stora Teatern i Göteborg, Malmö Musikteater, Göteborgsoperan och Kgl. Operan. Har

vid dessa teatrar, bl a gjort roller i Strauss "Läderlappen", Puccinis "Madama Butterfly" och "Turandot", Verdis "Faistaff" och Rangströms "Kronbruden". Solist med flera stora orkestrar i Sverige, bl a Stockholms Filharmoniker, Radiosymfonikerna och Malmö symfoniorkester. Har turnerat i Ryssland med Kroumata-ensemblen och gjort flera romansafnär i Wien med bl a Erik Werba. Anlita som pedagog vid musikhögskolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Håller sedan 1985 sommarkurser i scenisk sång i Vadstena. Har medverkat vid ett flertal skiv- och tv-inspelningar, samt skrivit och översatt operalibretton.

Mark Tatlow, dirigent, musikalisk ledning
Född i Wolverhampton, England. **Studier:** Universities of Cambridge and London, Royal Academy of Music, National Opera Studio, London. **Engagemang:** Har efter avslutade studier 1981 i första hand arbetat med opera - som repetitör, kormästare, cembalist, dirigent, forskare och lärare i England, Sverige och andra delar av Europa. Lärare vid Royal Academy of Music 1981-83. Verksam vid Kent Opera som repetitör, dirigent och musikalisk ledare för Kent Operas "Education project" under första hälften av 80-talet. Har varit engagerad vid Drottningholms Slottsteater som chefsrepetitör, cembalist och kormästare för samtliga produktioner under åren 1985-92, 94-96 och 1998. Har där dirigerat Salieris "Falstaff" samt Haydns "Årstiderna". Började 1989 arbeta på Operahögskolan i Stockholm där han varit högskoleadjunkt, dirigent och lärare i musikalisk instudering. Tjänstledig sedan hösten 1996 och sedan dess "Director of Music" och administrativt/ekonomiskt ansvarig för musikavdelningen på St Paul's School i London. Har som frilansande dirigent arbetat på flera olika operahus, bl a Norrlandsoperan där han gjorde Gounods "Faust" och Mozarts "Figaros bröllop", Stora Teatern i Göteborg, Verdis "Macbeth", Historiska Museet i Stockholm, Monteverdis "Poppeas kröning" och på Kangasniemi Festival och Sibelius-Akademien Purcells "Dido och Aeneas". Har dirigerat Melanis "Il Girello" för Vadstena-Akademien. Prilansande dirigent i Sverige med bl a Dalasinfoniettan, Musik i Jämtland och Wasa Marionettoperan vid sidan av arbetet på St Paul's School. Har medverkat vid flera gramfon-, tv- och videoinspelningar, samt forskat, bl a kring uppförandep Praxis i Glucks operor.

William Relton, regissör
Engagemang: Verksam som operaregissör sedan början av 1990-talet med många engagemang, främst i England men också i Norden och övriga Europa. Regisserade senast R. Strauss "Ariadne på Naxos" och Waltons "Björnen" på Operaakademiet i Köpenhamn samt Rossinis "Barberaren i Sevilla" på English National Opera. Har regisserat Mozarts "Trollflöjten", Strauss "Läderlappen" och Offenbachs "Hoffmanns äventyr" för Diva Opera (London och Paris) samt "Othello" och "Figaros bröllop" (Nice). Assisterande regissör 1994-2000 åt bl a Stephen Pimlott i Monteverdis "Poppeas kröning", åt Philip Prowse i Bizets "Pärlfiskarna" och åt David Pountney i Webers "Friskyttan" på English National Opera. Har sjungit på många av de stora scenerna i London, bl a på Music Theatre London där han sjungit Don Ottavio, Basilio, Ferrando och Tisbe. Sjöng titelrollen i Bernsteins "Candide" på Edinburgh International Festival, har medverkat i Sondheims "Sweeney Todd" på Theatre Royal, Drury Lane och sjungit Kenneth i "Call Me Madam". Har medverkat vid flera tv- och skivinspelningar. Anlita som pedagog vid operahögskolorna i Köpenhamn och Glasgow.

Foto: Ulrika Strömstedt/Peter Willersted, Anna Artursson/Maria Lindvall, Magnus Ahlström/Gunn Fotograf, Joakim Schuster/Peter Knutsson, Klara Ek/Christer Lindström, Susanna Levonen/Maria Lindvall, Torbjörn Lillieqvist/Kjell Wahlberg, William Relton/Geoff Shields.

Marika Feinsilber, kostymdesigner/scenograf
Född i Stockholm. **Studier:** Central School of Art & Design, London, Dramatiska Institutet, Stockholm samt Statliga scenografiutbildningen i Bratislava. **Engagemang:** Scenografi och kostym till ett 40-tal uppsättningar, bl a som anställd vid Uppsala Stadsteater. Arbetade under 90-talet främst med modern dans, barnteater och opera. Har tidigare gjort scenografi och kostym till Vadstena-Akademins "Tokfursten" av Unander-Scharin. Ansvarade för scenografin till Nobelfesten 1996. Har nyligen gjort scenografi och kostym till flera produktioner vid Regionteatern Blekinge/Kronoberg samt arbetat vid Stockholm Parkteater med "Den Goda Måniskan från Sezuan" och Bizets "Carmen".

Katrin Wahlberg, maskör
Studier: Södra Latins Musiklinje, maskörelev på Stockholms stadsteater, IT- och mediautbildning. **Engagemang:** Skött maskeringen vid ett femtontal produktioner på Vadstena-Akademien. Anställd vid Musikteatern i Värmland med bl a "Tosca" och "Sweeney Todd". Shakespeares "Hamlet" på Pästerteatern, "Bamse" och "Börbytingen" på Fria Teatern. Anställd som maskör vid Stockholms Stadsteater sedan 1989 ("Möss och Människor", "Cyrano de Bergerac", "En uppstoppad hund", "Othello", "Check to check", "Trettondagsafton", "Den Girige", "Frida Kahlo" och "Nicholas Nickleby"). Har arbetat på Kgl. Operan och på "Kristina från Duvemåla". Vadstena-Akademien (Forsells "Riket är ditt", Reicherts "Andarnas ö/Stormen", "Mjölarna" och Hallströms "Hertig Magnus och sjöjungfrun"). Teaterhögskolan i Stockholm ("Lorca", "Coyote ugly" (kostym och mask) och "Frestelsen"). Har arbetat på Kronobergs länsteater, Operahögskolan i Stockholm (bl a Unander-Scharins "Lysistrate") och med Stockholms Barocksolister. Drottningholms Slottsteater ("Il Re pastore"). Har arbetat med filmproduktioner och filmermakeri.

Susanna Holmqvist, kostymateljéansvarig
Född i Stockholm 1965. Chef för Vadstena-Akademins kostymateljé sedan 1992. Bosatt i Vadstena där hon har eget skrädderi. **Studier:** Utbildad herrskräddare på S:t Görans gymnasium i Stockholm, erhöit sitt gesällbrev 1987. Har studerat teaterkostymens historia för Mathias Clason på Dramatiska Institutet, Inger Zielfelt och Börje Edh samt korsettsömnad för Britta Mareks von Würtemberg. **Engagemang:** har designat och tillverkat kostymer åt bl a Teatergruppen Strålarna och Komedigruppen i Vadstena sedan 1986. Har skapat guidernas kostymer samt dräcker till nativvandring på Vadstena slott för Vadstena turistbyrå. Har varit skräddare Mozarts "Così fan tutte" vid Västerås Sinfonietta och bl a Böriz "Marie Antoinette", Verdis "La Traviata" och Sven-David Sandströms "Jeppé på berget" på Folkoperan i Stockholm. Skräddare till Dramatens produktioner 1999-2000.

Mikael Ahlstrand, ljussättare
Engagemang: Har installerat den fiberoptiska ljusutrustningen på Gamla Teatern. Tidigare har han tillsammans med Torkel Blomkvist installerat det fiberoptiska ljuset på Drottningholms Slottsteater. Mikael har arbetat några somrar vid Vadstena-Akademien (1982-83). Nu har han företaget Positivet som sysslar med ljusinstallation med fiberoptik.

Foto: Margot Lande

Test av digitalt framställd kopia av Gamla Teaterns originalridå framför den handmållade kopia som under lång tid ersatt den mycket slitna originalridån.

Gamla Teatern – en dold skatt

Utifrån ser det ut som en ovanligt välskött ladugårdslänga, men kliver man innanför tröskeln befinner man sig plötsligt i en liten landsortsteater från mitten av 1800-talet. Från mitten av salongen har man en perfekt överblick över lokalen. Snett upp till höger på läktarbarriären har man Midas med åsneöron, Pan med sin flöjt, Herkules med lejonsskinnet och Apollon med sin lyra samt andra gudar och hjältar ur den klassiska mytologin. På motsatt sida finner man de fria konsternas och vetenskapernas beskyddare.

Om kronbränneriinspektör Olof Regnstrand som uppförde teaterhuset år 1825 vaknade till liv skulle han nog inte känna igen sig. Längre trodde man att det var han och borgmästare Bååth som tittade ner från de bägge "oxögonen" i teaterns proscenium, men de båda porträtten tillkom förmodligen under hans sons, Olof Ulriks, tid. 1847 tyckte denne att teatern hade blivit omodern. Troligen var det han som lät höja taket och senare gjorde en dörr mellan teatern och en lägenhet i samma huslänga. Kanske var det när taket höjdes som de båda porträtten kom till. De skulle i så fall föreställa Olof Ulrik och hans samtida, borgmästare Öhrström.

Nog om dessa herrar. Den man egentligen har att tacka för att teatern finns bevarad är den katolske prästen Karlén. Han tyckte att det var förfärligt att det skulle ligga en teater på klostervigd mark. Gamla Teatern är byggd innanför klostermuren. 1878 hyrde Karlén lokalen och helgade den genom att skvätta vigvatten i alla hörn. Medan andra landsortsteatrar brann ner stod Gamla Teatern kvar. 1916 köptes den av staten och återinvigdes så småningom med pompa och ståt. Kanske inte riktigt vad Karlén hade tänkt sig.

När bänkraderna fyllts och dörrarna stängts är det bara scenen som är upplyst. Ridån, som sägs föreställa Bellman som Bacchus, går upp och allt koncentreras till de skimrande scenerierna och sången. Man glömmer att de gamla träbänkarna från 1800-talet inte är särskilt bekväma och att bänkgrannen sitter för nära. Föreställningen har börjat!

Interiör Gamla Teatern, 1987. Föreställningsbild från "Den gifte stackar'n" (Cimara, 1783)

Foto: Staffan Gustavsson

Fotnot:
Oxöga De runda hål som finns på båda sidor av prosceniet på gamla teatrar. Proscenium Den "ram" som omger scenöppningen.

Vadstena-Akademien har nyttjat teatern sedan mitten av 1960-talet. Värme har installerats och loger har inretts. Teatern har också utrustats tidstroget med scenbilder och scenljus. På nästa sida finns mer om Gamla Teatern och det sk "Osherprojektet".

1800-talets magi med ny teknik

Gamla Teatern är en av Sveriges äldsta bevarade teatrar i bruk. Tack vare en donation från The Barbro Osher Pro Suecia Foundation kan Vadstena-Akademien med hjälp av Big Image Systems och Airbrush Digital Studio och deras moderna tekniker nu presentera fem digitalt restaurerade och konstnärligt bearbetade scenbilder, skapade efter förlagor från landsortsteaterns glanstid. Teaterns originalridå har också digitalt restaurerats och kopierats. Den slitna handmållade versionen från 1972 har ersatts. Bellman som Bacchus, Vadstena-Akademiens symbol, blickar ut över salongen och ler sitt ursprungliga leende, skimrande i skenet från ett nytt ljussystem. Med fiberoptik ger vi illusionen av det levande ljusets återkomst till teatern.

Gamla Teatern har fått en "omvänd siktlyftning". Tack vare den nyaste tekniken får ni nu uppleva den så gammal och fantastisk som den är. Vi vill återskapa den genuina upplevelsen av miljön och ta tillvara den lilla teaterns magi och sceniska möjligheter. Det är också en fråga om bevarande av teatern; det fiberoptiska ljuset som installeras är inte bara stämningsskapande. Då det inte alstrar någon värme utsätts teaterns originalmålningar inte längre för de påfrestningar som en normal, het, "ljusrigg" medför. Med tunga strålkastare som måste sättas upp och plockas ner för olika ljussättningsbehov stöter man lätt i hur försiktig man än är. Fiberoptiken ger stor variationsrikedom. Därutöver får vi den estetiska vinsten att inga lampor stör publikens blickfång.

Teatern utrustas också med nya scenbilder, som även kan komma andra användare av teatern till del. En grunduppsättning scenbilder, en stad, en skog, en salong osv, som kunde användas i

många olika uppsättningar, möjliggjorde förr de gästspel som fick 1800-talsteatern att leva.

Vadstena Gamla Teater byggdes 1825 innanför klostrets murar av kronbränneriinspektören Olof Regnstrand. Det mesta i den lilla teaterlängan är som på 1800-talet, enkla träbänkar och fint utförda väggmålningar. Men åren och många uppsättningar har satt sina spår. I december 2000 vände sig Vadstena-Akademien till Big Image Systems för att få hjälp med att reproducera ridån och ta fram nya scenbilder.

På Big Image är man van att arbeta med scenbilder till de stora teatern och operahuset runt om i världen. Ändå såg Andreas Skantzé, vice VD och projektledare på Big Image, samarbetet med Vadstena-Akademien som en utmaning. Det handlar om en kulturhistorisk miljö med stor närhet till åskådarna. Då är det extremt viktigt att resultatet av utskriften passar in i miljön. Andreas Skantzé tyckte att det var "fantastiskt att få använda Big Images egenutvecklade digitala airbrush-teknik för att göra en kulturhistorisk gärning."

Fem nya scenbilder och en ridå

Att hitta förlagor till de nya scenbilderna blev ett spännande detektivarbete för Vadstena-Akademiens projektteam, Marika Feinsilber, Annica Sandh och jag själv, Margot Lande, projektledare. Vi började naturligtvis se över kulissembeståndet i Vadstena. Där letade vi fram gamla sönderfallande originalkulisser på en vind, en illusorisk och atmosfärisk **stadsbild**. Då den tillhörande fonden är förstörd av fuktskador har vi med hjälp av retuschering använt en senare stadsfond skapad av Barbro Karnfält för Vadstena-Akademien 1972. Airbrush Digital Studio kontaktades för ett bl.a. färgmässigt subtilt arbete att

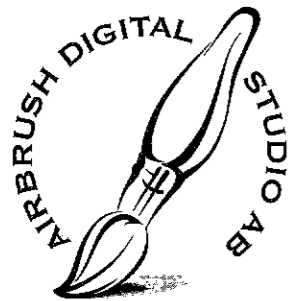
matcha dessa teaterns äldsta kulisssgator, troligtvis från 1800-talets mitt.

En **grå salong**, som även den limfärgsmålats i gammal stil för Gamla Teatern 1972, var det också självklart att rädda från förslitning. I sin fina enkelhet låter den pelarna i Gamla Teaterns publiksalong gå igen i scenbilden.

En annan favorit blev en riktigt gammal, mycket fuktskadad **antik pelarträdgård** med skimrande måleri. Den har använts på Gamla Teatern tidigare trots att den uppenbarligen skapats för en annan teater, måtten är för små. Den har nu "vuxit" till Gamla Teaterns storlek och fuktskadorna har troligtvis bort skickliga retuschörer. För att detta skulle kunna ske bars alla scendelar till teatern för fotografering. Därefter har bilderna (stordia) scannats och bearbetats digitalt.

Andra förlagor blev scenbilder från en inte längre använd teater på Rosersbergs slott. Dessa återfanns på Drottningholms Teatermuseum: en **skog**, vidunderligt målad och en **empire-salong**, med guldlyster i sina pampiga pelardörrar. Gamla bleknade diabler av dessa hårt åtgångna men atmosfärrika kulisser har bearbetats så att de fått liv på nytt! Vi har förhållit oss relativt fritt till originalen. Vi har utgått från vår upplevelse av Gamla Teatern idag, de effekter som den nya ljussättningen får och andra behov av förändring. Vår strävan har varit att som Marika Feinsilber uttrycker det "skapa en familj scenbilder" som hör hemma på just Vadstena Gamla Teater.

Det är ändå 1800-talsmålarnas verk, om än i bearbetat skick, som lever vidare med hjälp av modern teknik. Det har varit spännande att se de möjligheter som de nya teknikerna medför. Dessutom är det roligt att upptäcka att det i de moderna produktionsprocesserna fortfarande behövs stor hantverksskicklighet – fast det inte längre är målarpenslar som används...

Retuscherings hos Airbrush Digital Studio. Det är inte längre pensel som används, men det krävs fortfarande en enorm hantverkskicklighet för att återskapa det fuktskadade och slitna men fantastiska 1800-talsmaleriet i datorn. Ann Susenbeth har "restaurerat" en skog. Scenbilden har också bearbetats; storleken har ändrats, färgerna förjupats, himmel har tagits till m.m. Den ursprungliga skogen som använts på Rosersbergs slottsteater hittades hos Drottningholms Teatermuseum.

Airbrush Digital Studio fungerar som service till alla som arbetar med bildkommunikation, t.ex. fotografer, reklam- och annonsbyråer och marknadsavdelningar. Vi har ett brett kunnande inom den grafiska branschen, där kraven på kvalitet är högt ställda. Vår spjutspetskompetens är retusch och bildkomposition i digital miljö.

Volker Susenbeth, VD, Airbrush Digital Studio AB
tel: 08-618 19 00, 0708-62 07 47
volker@airbrush.se, www.airbrush.se

Produktionsprocess som kräver hantverksskicklighet

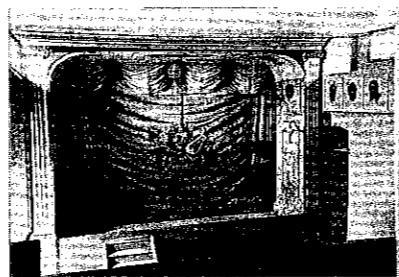
Först fotograferades originalkulisserna. Därefter scannades bilderna och bearbetades digitalt, bl a retuscherades de för att återskapa stora delar som skadats av ålder och fukt. Fyrtionio kulisbilder restaurerades noggrant. De bearbetades med stor skicklighet för teaterns behov och efter våra konstnärliga önskemål av Airbrush Digital Studio. Så skapades de digitala originalen för tryckning. Därefter åstadkom Big Image storbildsutskrifter som motsvarar de digitala originalen både till utseende och känsla. För att färgerna ska komma till sin rätt just på Vadstena Gamla Teater gjordes flera provtryck som testades i rätt belysning på teatern. Sedan trycktes scenbilderna på flamskyddat bomullstygg i Big Images produktionsanläggning i Täby. Där gjordes också sömnadsarbeten. Tidstroga kulissramar snickrades på Kgl. Operans ateljéer av Vadstena-Akademiens scenmästare. Teatertekniska anordningar riggades på plats i Vadstena under teaterhistorisk handledning.

Ljusrekognosering och teaterhistorisk teknisk genomgång

Rekognoserings har gjorts omkring hur ljuset verkligen kan ha sett ut. Teaterhistorikern Peter Gripewall, från Teatermuseet Eskilstuna, berättade förtjust att den enda bevarade fotrampen finns i Vadstena. Den ser idag inte mycket ut för världen då det utan pietet dragits moderna sladdar och dosor rakt över denna raritet. Dessa har nu tagits bort. Peter Gripewall tillkallades som konsult för en teaterhistorisk översyn av teatern med syfte att rensa scenrummet från sentida nyttillskott av uppskruvade lampfästen och tillfälliga konstruktioner. Detta gjordes för att ytterligare betona och bevara teaterns autenticitet. Förvaltaren Lars Båkmann, Statens Fastighetsverk och Riksantikvarieämbetets representant slottsarkitekten Per Rydberg och jag fick ta del av en genomgång av minsta plank, hål och spik på teatern. Vi hade tidigare trott att vi på vinden funnit spår efter en träanordning, som använts för att hissa den takkrona som funnits, upp och ner i publiksalongen. På uppdrag av SFV har Mikael Ahlstrand rekonstruerat takkronan, liksom lyktorna vid prosceniet och fotrampen. Träanordningen visade sig dock ha ett helt annat ursprung. Peter Gripewall berättade att det måste vara "en vals för den ursprungliga fällridån!"

Detta betyder att det har funnits en del teatermaskineri på denna lilla landsortsteater. Det var lockande att få sätta ridån på plats för att få uppleva hur den magiskt försvinner upp i taket. Men där ridåvalsen skulle ha suttit är idag ett sprinklersystem placerat, så detta får anstå.

På väg ner från vinden gjordes vi, enligt Peter Gripewall, en ännu mer "sensationell upptäckt". Tre lätt sotade plankor med spetsade ändar föranledde hans entusiasm. Teaterns original-ljushållare är återfunna! Vid rekonstruktioner av ljusförhållanden på andra landsortsteater har man tydligen utgått från hovteatrarnas modell, då man inte känt till några enklare tidiga "ljussystem". Detta fynd kastar alltså, bokstavligen, ljus över den teatertekniska historien!

Vadstena Gamla Teater, interiör. Fotot är taget i samband med återinvigningen 1940

Alla enades om att nu måste man ta ett samlat grepp om Gamla Teatern och den fortsatta kombinationen av verksamhet och teaterhistoriskt dokument. Alla åtgärder som görs på teatern planeras nu i detalj. Riksantikvarieämbetet och Statens Fastighetsverk följer arbetet och har officiellt givit tillstånd och godkänt det som gjorts.

Projektresurser

Utän en donation från The Barbro Osher Pro Succia Foundation, en insats från Vadstena-Akademiens Vänner och välvilligt bistånd från Big Image, Airbrush Digital Studio, Optolux, Kgl. Operan och Drottningholms Teatermuseum hade projektet aldrig kunnat genomföras. Många har också lagt ner mycket ideellt arbete. Det handlar om en projektkostnad på nära 1,5 miljoner, varav Barbro Osher gett 880.000 kronor.

Projektets medarbetare

Scenografen Marika Feinsilber (se sid 10) har anlitats som "ett konstnärligt öga" för de nya scenbilderna. Ljussättaren Mikael Ahlstrand (se sid 10) har ansvarat för utförandet av ljusinstallationerna med fiberoptik från Optolux. För tidstroget utförande av kulissramarna fick Vadstena-Akademiens scenmästare Clive Leaver vid tillverkningen snickerihandledning av Martin Ljungberg, snickerichef vid Kgl. Operan. Teaterhistoriskt tekniska konsulter: Peter Gripewall scenteknik, Martin Ljungberg dekor-tillverkning, Torkel Blomkvist ljus. Andra som medverkat för att realisera projektet är fotografen Leif O Pehrson, Katrin Wahlberg som gjort ljuskronans skärmar, Anders Hälleljung som bl a snickrat procenielyktorna och Richard Asp som stått för smide. Utöver till ovanstående vill vi också rikta ett tack till museichefen Inga Lewenhaupt och Märta Ankarström på Drottningholms Teatermuseum

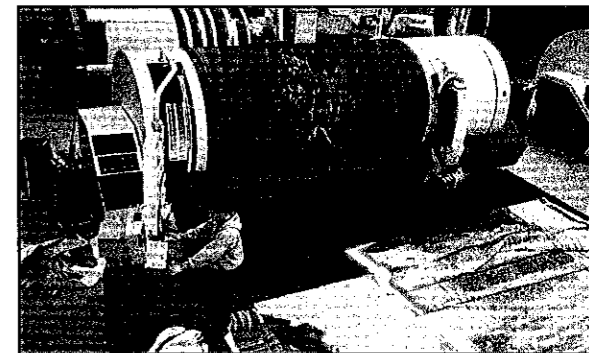

En ny ljusinstallation på Gamla Teatern. Fiberoptiskt ljus åter-skapar, genom effekt-skivor i projektorer över varje kulisssgata, upplevelsen av fladdrande levande ljus... Ljussättaren Mikael Ahlstrand demonstrerar. De små lamporna alstrar ingen värme alls, vilket på sikt räddar teaterns original-mätningar.

Margot Lande
Initiativtagare och projektledare

Se färgbilder på mittuppslagets inlägg!
Besök också gärna Vadstena-Akademiens hemsida. Fler bilder finns under rubriken pressbilder kulissprojektet: www.vadstena-akademien.org

BIG IMAGE
SYSTEMS®

Utskrift hos Big Image Systems av en kopia av Vadstena Gamla Teaters ridå. Pelle Susenbeth kontrollerar att resultatet blir likt originalet. Färgerna sprutas ut samtidigt och blandas i luften. När det flamskyddade bomullstyget lämnar trumman är färgen torr. Det tar ca en timme att trycka en fond eller en ridå i produktionsanläggningen i Täby.

Big Image Systems arbetar med storbildskommunikation. Företaget är marknadsledare i Sverige och ett av Europas ledande företag när det gäller att tillverka och marknadsföra stora bilder som trycks på flexibla material. Big Image har kontor och produktion i Sverige och Tyskland. Företaget har totalt 56 medarbetare.

Andreas Skantze, vice VD & projektledare, Big Image
tel: 08-630 32 55, 070-535 61 19
andreas@bigimage.se, www.bigimage.se

Tidlösa dialoger

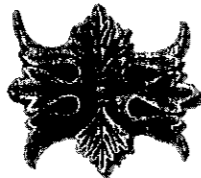
Vad förenar en musikkomedi komponerad på 1600-talet med en nyskriven opera från 1900-talet? Vilken tråd kan man tvinnas från Bassiano till Odyssevs, från skämt till tragedi?

Leken med tiden och på samma gång tidlösheten, är ett svar. Båda verken anspelar på antikens miljö och tankevärld, dess grälla persongalleri av gudar och hjältar. Ithaka och Rom, Zevs och Pallas Athena, Akilles och Amor virvlar förbi. Bassiano och hans omgivning känner till att Zevs blev ett gullregn när han önskade förföra Danae. Det är för dem en lämplig parallell när de själva ska fånga en kvinna. De pratar om Amor som kan slå till oväntat, eller Homeros vars berättelse man gott kan tänka sig att ändra. Odyssevs i sin tur pressas av Pallas Athena att döda, om och om igen. Samtidigt ligger föreställningarnas nu i en helt annan tid än antiken.

Författare, kompositörer, sångare och publik rör sig med andra ord i flera perioder parallellt, när Bassiano eller Strändernas svall spelas fram. I mytisk tid, i kompositörernas tid, i regissörens och scenografens tid, i föreställningens nu, rentav i en anad framtid.

Konstnärer på 1600-talet arbetade gärna med gudasagor och klassisk historia. Det tillhörde den tidens bildning att känna till. Monarker led av Alexander-syndromet, en barockt storvulen önskan att härma den mest grandiose hjälten av alla. Men mitt i den allvarliga imitationen av klassiska ideal kunde man också skämta grovt med gudavärlden och myterna. I själva verket har det alltid funnits ställen där man fått lov att vända upp och ner på hierarkier och heliga minnen, där det varit tillåtet att gyckla med allsammans. I farsens form kan en Bassiano ge "fan i himlen och alla gudar me". I den omvända världen kan kvinnorna vara ostyriga och ifrågasätta männens auktoritet så till den grad att de måste läsas in - på ett sätt som knappast skedde i den verklighet där 1600-talets

kompositör levde. Men att överdriva, förvräda, klä ut sig, allt detta tillhörde repertoaren. Det var en lek som lättade på det tryck som det reella livet innebar. Så gjorde människor i den medeltida karnevals-kulturen, så gör dagens student-spexare eller stå-upp-komedianter. Att använda anakronismer, ett slags kronologiska felparkeringar, är ett effektivt grepp när man vill locka fram ett skratt.

Kraften i antikens myter framgår av att Eyvind Johnson tog till sig motivet med Odyssevs, när han bearbetade sina erfarenheter från 1900-talets krig. På samma sätt gör Reine Jönsson i dag, i ett Europa som upplevt de blodiga konvulsionerna i forna Jugoslavien, de återkommande attentaten i Israel-Palestina eller outsinliga gatubräken på Irland. Odyssevs ville enligt myten egentligen inte ge sig ut i kriget. Men väl där, utvecklade han både grymhet och list, badade i blod och bedrägerier. Då han efter många irrfärder återvände hem, var det bara för att åter uppleva tvånget att döda. Odyssevs står i Eyvind Johnsons tolkning inte ut med tidens flykt och sina egna minnen. Ingenting blir någonsin som förut, inte heller när han kommer hem. Han är äldre och ärrigare. Hans hustru har åldrats. Den älskade sonen har vuxit upp till en förnedrad och hämndlysten ung man.

Leken med tiden, reflektionen över tiden aktualiseras alltså både i Bassianos och Odyssevs värld. Samtidigt illustrerar de också tidlösheten. Tematiken väcker i båda fallen det vi med Martin Buber som inspiration kan kalla den existentiella dialogen över seklen. Den tar fasta på det

allmänmänskliga i människors liv och relationer: kärleken och svartsjukan, ilskan och skrattet, makten och vanmakten, grymheten och godheten, troheten och sveket. Vanlig är nog även benägenheten att skylla på högre makter - ödet, gudarna eller åtminstone andra människor - när något går snett. Om det man gjort hotar att skapa en skuld-känsla som är omöjlig att bära, är det lätt att kvida: jag ville inte, det var inte mitt fel, jag är ingen och kan därför inte känna ansvar. Så upprepar en tomögd och förstörd Odyssevs likt en besvärjelse i operan, att han inte ville döda, att han ingen dödat, att han är ingen: "Jag går i en flod utav lik. Här är tyst. Särskilt barnen med spruckna skallar är tysta. Jag är ingen."

En grym och tidlös sanning ligger också i berättelsen om hemkomsten. Allt är förändrat. Det finns inte många som önskar honom tillbaka igen. En hemvändande krigare har sömnlösa nätter och outhärdliga hågkomster, från ett krig som ingen längre begriper eller kan se som rättfärdigt. Han är inte särskilt önskad. Många män i historien har kommit hem till en sådan tvetydig tystnad och lama hurra-rop, antingen det gällt uttröttade karoliner i 1600-talets Sverige, Napoleons krossade arméer från Ryssland, eller amerikanska soldater som lämnat Vietnam.

Så handlar den tidlösa dialogen om en beröring, mellan ett jag och ett du, mellan oss nu och dem då. Det kan vara smärtsamt att känna och begrundas. Men i bästa fall når vi genom den dialogen en större förståelse av människors villkor.

Eva Österberg

Eva Österberg är professor i historia vid Lunds universitet. Bland hennes böcker märks Folk förr: historiska essäer (Atlantis 1995) och Jämmerdal och fröjdesal: kvinnor i stormaktstidens Sverige. År 1994 fick hon Övralidspriset.

Östgötaföretag i informellt nätverk

Företagsgruppen De Aderton bildades förra året på initiativ av Bengt Halse på SAAB AB och Ulf Lundahl på Östgöta Enskilda Bank. De Aderton är ett informellt nätverk av östgötska företag som stöder Vadstena-Akademien - dels ekonomiskt, dels genom att vara goda ambassadörer. Namnet alluderar på Svenska Akademiens ständiga ledamöter och är av större symbolisk betydelse än numerisk - dvs långsiktigheten i engagemanget är viktigare än antalet medlemmar. Idag består De Aderton av följande företag: Östgöta Enskilda Bank/Den Danske Bank, SAAB AB, Ericsson, KPMG, Cloetta, BT Industries AB, TermoRegulator AB, Pensionat Solgården, Vadstena Klosterhotel, Östgöta Brandstodsbolag AB, Östgöta Correspondenten AB, Specialfastigheter Sverige AB, Tekniska Verken i Linköping AB och Orstadius AB.

Långsiktigt engagemang vann pris

I Föreningen Kultur och Näringslivs tävling om bästa kultursponsring år 2000 vann De Aderton och Vadstena-Akademien första pris i gruppen "Stora företag" (> 500 anställda). Priset delades ut av prinsessan Christina och föreningens ordförande Göran Groth vid en middag på Nalen i Stockholm.

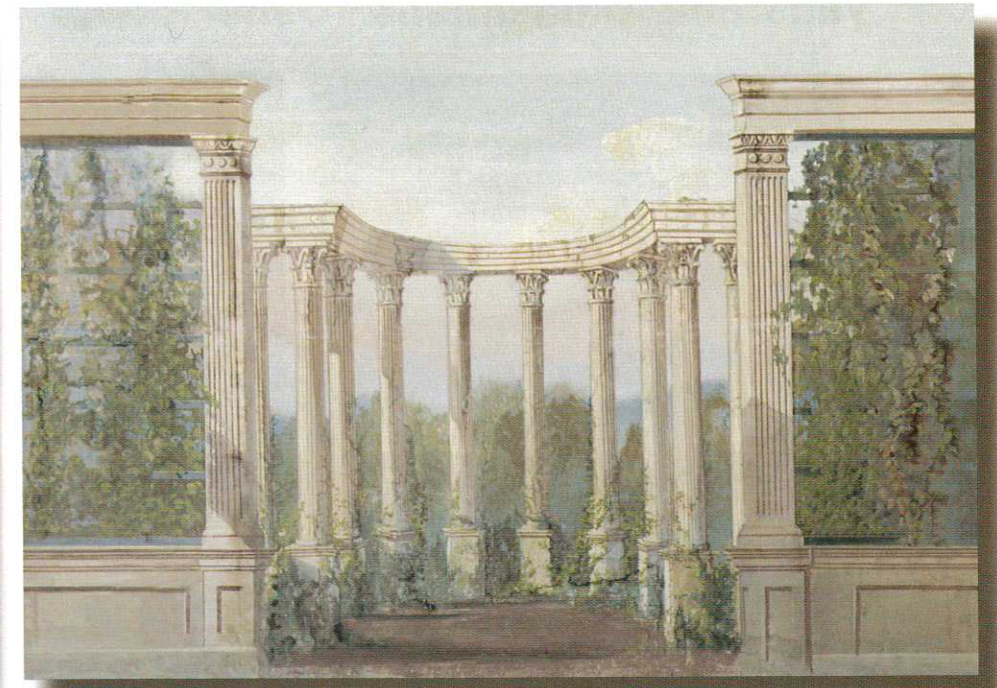
Partituret till "Strändernas svall" överlämnas av kompositören Reine Jönsson till Vadstena-Akademins VD Astrid Lande. Producenten Jonas Palerius håller upp champangen. De Aderton vill med sitt stöd till Vadstena-Akademien bidra till att ny opera skrivs och att forskningen i äldre tiders musik fortsätter.

Östgöta Enskilda Bank/Danske Bank
SAAB AB
Cloetta
KPMG
Ericsson
Orstadius AB
BT Industries AB
TermoRegulator AB
Pensionat Solgården
Vadstena Klosterhotel
Östgöta Brandstodsbolag AB
Specialfastigheter Sverige AB
Östgöta Correspondenten AB
Tekniska Verken i Linköping AB

En fuktskadad, men skimrande Antik Pelarträdgård har vuxit...

Denna scenbild har använts på Gamla Teatern fast den uppenbarligen skapats för en annan teater, eftersom den är en och en halv meter för låg! (Kanhända härstammar den från före 1847 då teatern fick sitt nuvarande utseende?!) Den har nu vuxit

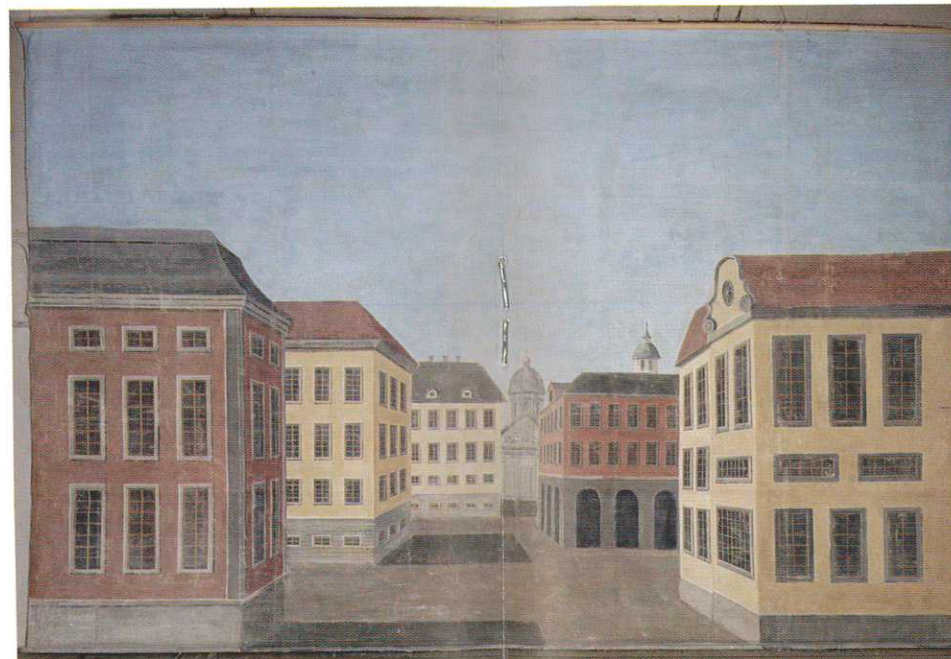
- fått en ny himmel
- nya gardiner och fuktskadorna har trollats bort...

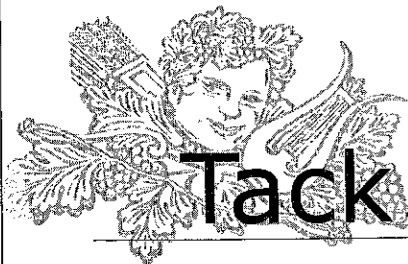

En sönderfallande, dammig 1800-talsstad får nytt liv...

Originalfonden, från 1800-talets mitt, som helt förstörts av mögel på en vind, har ersatts med denna fond, målad i gammal stil 1972, som anpassats till de gamla kulissgatorna. Hela staden har restaurerats - med bibehållen patina! Slitet/skadat

- ihopsjunket/bortskavt
- skärpa och djup
- ny himmel, utbytta tak och kyrktorn... m.m.

Tack

till alla som låter visioner bli verklighet och som tror på vår akademi som en mötesplats för skaparkraft och livsglädje.

Anslagsgivare

Riksdagens kulturutskott/Kulturdepartementet/Statens kulturråd,
Östergötlands landsting och Vadstena kommun.

Fonder/Stipendiegivare

Ingrid och Magnus Allanders fond, Crafoordska stiftelsen, Stiftelsen framtidens kultur,
Stiftelsen Sigurd och Elsa Goljes Minne, Helge Ax:son Johnsons stiftelse,
The Barbro Osher Pro Suecia Foundation, Gertrude och Ivar Philipsons stiftelse,
Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond, Inge-Britt Gustafson, Malin Wählstrand, Östgöta Gille,
Vadstena-Akademiens Vänner,
Märta-Christina och Magnus Vahlquist, Gerhard Bona och Ingrid Maria Rappes fond.

Sponsorer 2000-2001

Östgöta Enskilda Bank, SAAB AB, BT Industries AB, Cloetta, Ericsson, KPMG, Orstadius AB,
Pensionat Solgården, Specialfastigheter Sverige AB, Tekniska Verken i Linköping AB,
TermoRegulator AB, Vadstena Klosterhotel, Östgöta Brandstodsbolag AB,
Östgöta Correspondenten AB.

Vadstena-Akademien tackar också

Airbrush Digital Studio AB, Big Image Systems AB, Optolux AB,
Drottningholms teatermuseum, Bonniers AB, Kgl. Operan i Stockholm,
Andelsmejeriet, Vadstena Folkhögskola, Östgötateatern, Operahögskolan i Stockholm,
Kristina Lindgård/Musik i Väst, Linköpingspojkarne, Peter Gripewall,
Lars Båkman Statens Fastighetsverk, Per Rydberg, Christina von Arbin, Riksantikvarieämbetet,
Riksteatern, L.G Fredriksson Handels AB, Palle Girgensohn (Partitur), Tor Borrhed (Wasadata),
Ludvig Svensson AB, Kinna, Textilhögskolan i Borås, Vadstena Antik & Kuriosa,
Evert Larssons Diverseshandel, Ögontröst.

VADSTENA-AKADEMIENS VÄNFÖRENING

Föreningen Vadstena-Akademiens Vänner har drygt 550 medlemmar, både "vanligt folk", operasångare och branschfolk, alla med ett gemensamt intresse! Vändeföreningens stöd och entusiasm betyder mycket för Vadstena-Akademien och har i hög grad medverkat till Akademiens utveckling. Ordförande är ambassadör Magnus Vahlquist. Vänmedlemmarna får varje år programmet först av alla. Årsmötet har blivit ett eftertraktat arrangemang, i år hålls det 8 juli kl 15 på Vadstena Klosterhotel. Välkommen att

stödja Akademiens – gå med i vändeföreningen genom att betala in 160 kr/år på postgiro 28 37 74-8. Studerande 50%.
Varje års medverkande i Akademiens erbjuds tre års fritt medlemskap.
Ordförande *Magnus Vahlquist*, vice ordförande *Gerhard Bona*, sekreterare *Lola Björkquist*, kassör *Birgitta Norenberg*. Övriga i styrelsen *Ingrid Haking Raaby*, *Daga Lamberth-Broman*, *Birgitta Lundgren*, *John Waller*, *Karin Westberg*.

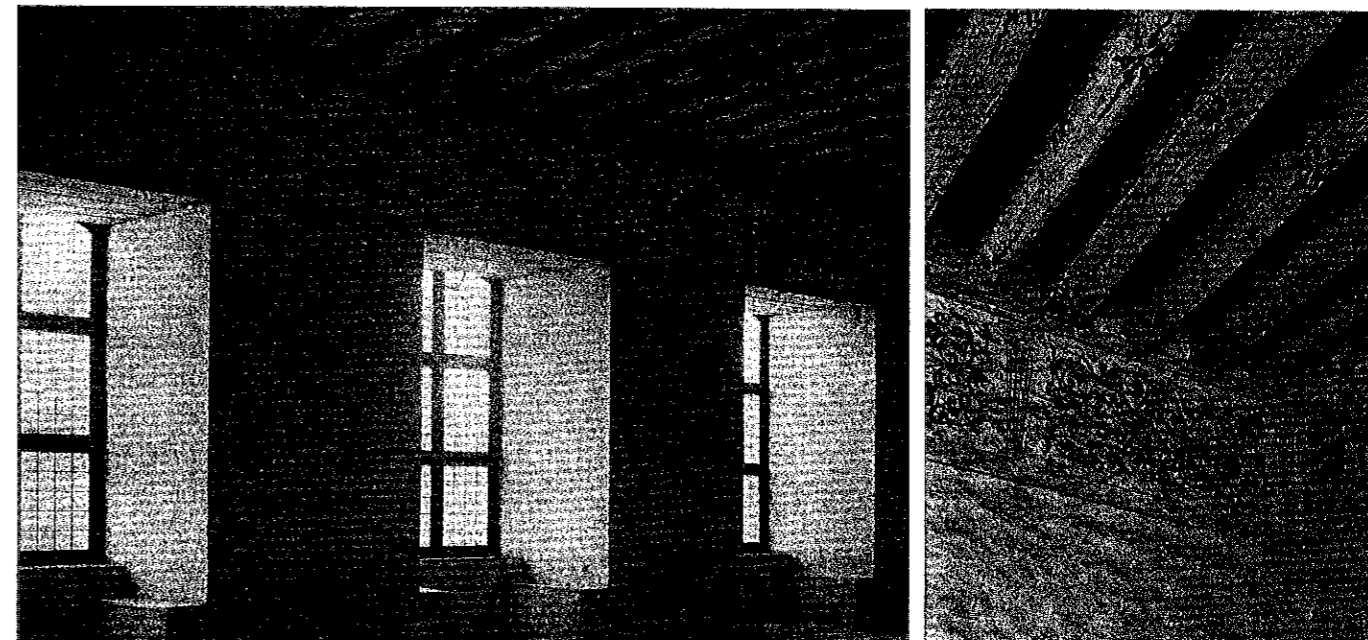

Foto: Konstnären Iwar Andersson vid Riksantikvarieämbetets ritkontor, 1940.

Bröllopsalens djupa fönsternischer och kraftfulla takbjälkar bidrar till salens vackra akustik. Vadstena-Akademien har framfört operor i slottets bröllopsal sedan 1969. Tack vare ett riksdagsbeslut har Vadstena-Akademien nu specialbyggda loger och rum för kostym och rekvisita i västra vallen. I sommar spelas här Reine Jönssons nyskrivna opera *Sirändernas svall*, inspirerad av Eyvind Johnsons roman. Förra årets "Hertig Magnus" handlade om Gustav Vasas son Magnus som en gång bodde här.

Vadstena slott – operaborgen

Vasaborgen vid Vätterns strand anlades i mitten av 1500-talet. Från början var den avsedd som försvarsanläggning. Efter några år byggdes slottet om till residens för Gustav Vasas son Magnus, hertig av Östergötland. Hans bror Johan III inledde den ombyggnad till renässansstil som fullbordades av änkedrottning Hedvig Eleonora under slutet av 1600-talet. Efter hennes död 1715 upphörde slottet att vara kungligt residens.

Vadstena slott skulle kunna kallas Sveriges första operahus! Enligt professor Erik Kjellberg vid Uppsala universitet, bjöd drottning Kristina år 1654 in en italiensk operatrupp under ledning av kompositören Vincenzo Albricci. Operatruppen skulle spela i Stockholm, men då pesten bröt ut tvingades man fly till Vadstena. Så kom det sig att det spelades motetoperor på slottet redan för trehundra femtio år sedan.

Gripsholms slott har sin porträttsamling och Läckö slott sina riksutställningar. Självklart har också Vadstena sin profil.

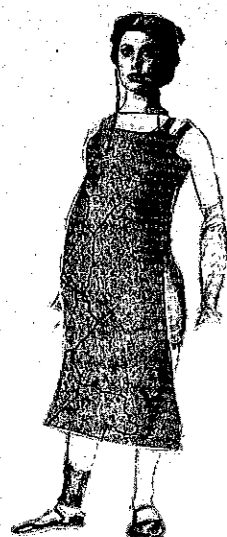
Landshövding Björn Eriksson vill ha en samling kring en gemensam vision för slottet:

– Vadstena slott är en av Sveriges bäst bevarade Vasaborgar. Alla statliga slott har sin speciella karaktär. Det behövs en plan för framtiden och en profil för Vadstena slott där kultur- och turistaspekterna står i fokus.

En statligt bekostad utredning om slottets framtid har nu tillsatts. Målet är att visionen om Vadstena slott ska kunna presenteras år 2002. En fristående konsult ska formulera visionen om hur Vadstena slott bör användas och göras tillgängligt. För Vadstena-Akademien är svaret självklart: ett operaslott!

Landshövding Björn Eriksson har initierat en statlig utredning om Vadstena slott.

"...vi har i vårt drama, tematiskt, tagit fasta på Odyssevs skuld-känslor inför de övergrepp han har begått under sitt hårda leverne som krigsman, samt den motsägelsefulla pacifism som genomsyrar romanen: hur du än försöker motverka kriget, blir våldshandlingen ständigt den slutgiltiga lösningen av dilem-mat; hur upphöra kriget utan att kriga?"

"En tidig tanke med operan var att den skulle bestå av en mängd samtida skeenden, som en virvlande tablå över ett spännande och livsallvarligt och stundtals dråpligt förlopp; librettot är skrivet i rak händelseföljd, men har hela tiden öppningar där olika skeenden ska virkas samman till ett enda."

"Vi har lekt med tanken att Odyssevs är en rymdpilot, en seglare från långt i framtiden, återvändande kanske till Jor-den, kanske till sin hemrymdbas på en planet i ett avlägset stjärnsystem; en åldrad Luke Skywalker på väg hem till sin födsloplanet."

"Tiden är inte givet kronologisk i vårt berättande; såväl mu-sik som text arbetar med omtagningar och simultanitet."

Magnus Carlbring
Librettist

PROLOG

1. Gudarna har bestämt att *Odyssevs* skall återvända till Ithaka efter sin sju års långa exil hos halvgudinnan *Kalypso*. Budbäraren *Hermes* delger *Odyssevs* gudarnas befallning. *Odyssevs* minns kriget i Troja. Efter *Odyssevs* mord på barnet *Astyanax* draperar gudinnan *Pallas Athena* honom i kungaskrud.

AKT 1

2. På Ithaka väntar *Odyssevs* hustru *Penelope*. Han har varit borta i tjugo år, tio år i Troja och tio år på havet. Under tiden har friare samlats i palatset i hopp om att få gifta sig med *Penelope* och därmed överta *Odyssevs* kungatron. *Penelope* har lovat att välja en av friarna när den väv hon i hemlighet repar upp varje natt är färdig. Slavinnan *Melantho* är gravid, men med vem? *Odyssevs* gamla amma *Evykleia* ondgör sig över situationen. *Odyssevs* finns under hela akten med i dramet som om han för sitt inre ser vad som sker på Ithaka.
3. I skepnad av *Mentor* övertalar *Pallas Athena* *Odyssevs* son *Telemakhos* att fly för att inte dödas av friarna. *Melantho* upptäcker att *Penelope* och *Evykleia* fuskar med väven.
4. Guden *Zeus* vaknar av *Pallas Athenas* lekar med människorna på Ithaka. *Pallas Athena* förklarar att *Odyssevs* måste återvända hem för att ta upp kampen mot friarna. För att nå *Odyssevs* trollar hon fram *Teiresias*, den blinde siaren.

AKT 2

5. *Teiresias* leder *Odyssevs* in i dödsriket där *Odyssevs* återser sin döda mor och de barn han dödat under kriget.
6. Under sökandet efter sin far träffar *Telemakhos* kung *Nestors* dotter *Polykaste*. *Odyssevs* grenslas i minnet av *Kalypso*. På fajakernas ö möter han oskulden *Nausikaa* som ger honom kläder och vin.
7. *Telemakhos* besöker *Nestor* som är i full färd att offra till *Pallas Athena*.
8. *Odyssevs* berättar för *Nausikaa* om sina äventyr.
9. *Telemakhos* uppsöker kung *Menelaos* och den sköna *Helena*.

AKT 3

10. Förklädd till tiggare återvänder *Odyssevs* till Ithaka och möter den trofaste svinskötaren *Evmaios*. Även *Telemakhos* tar vägen via *Evmaios* men känner inte igen sin far förrän denne klätt sig i kungaskrud.
11. *Telemakhos*, *Evmaios* och *Odyssevs* beger sig till palatset. På vägen dit blir de smädade och provocerade av friarna. *Evmaios* och *Pallas Athena* försöker övertala *Odyssevs* att använda våld mot friarna. *Evykleia* upptäcker att *Odyssevs* är tillbaka då hon tvättar hans fötter.
12. Ovetande om *Odyssevs* återkomst lovar *Penelope* att gifta sig med den av friarna som lyckas spanna *Odyssevs* båge. Alla friare misslyckas. *Odyssevs* träder fram, spannar sin båge och dödar sedan alla friare.
13. *Melantho* föder en son. Mot *Odyssevs* vilja ser *Evykleia* till att barnet dödas.

(Return to Ithaca)

Melantho, Nausikaa, Polykaste
Ingela Bohlin, sopran

Evrykleia, Kalypso, Helena
Tove Dahlberg, mezzosopran

Odyssevs
Alexander Niclasson, tenor

Pallas Athena
Andreas Landin, baryton

Zeus, Mentor, Teiresias, Nestor, Menelaos, Evmaios
Sami Yousri, baryton

Nausikaa, Polykaste, den stumma
Gilda Stillbäck, dans

Telemakhos
Ulf Tilly, saxofon

Hermes
Jon Sjunnesson, altviolin

Penelope
Gabriela Thür, harpa

Friare, slavinnor, skuggor, män och kvinnor, röster åt Telemakhos, Penelope och Zevs/Choir:
Linus Börjesson, Daniel Cardell, Karin Gylbert, Fredrik af Klint, Karin Lantz, Katarina Larsdotter, Erik Enqvist, Jonatan Lönnqvist, Anders Måwe, Helena Roll, Helena Rydén, Susanna Sündberg.

Musiker/Musicians Fredrik Anderberg **koncertmästare/Violin I** (Leader) NN **violin I/violin I** Petter Axelsson **viola/viola**, NN **cello/Cello** Karin Hansson **kontrabas/double bass** Björn Rapp **flöjt/flute**, Pelin Cotal **oboe/oboe**, Jonas Olsson **klarinet/clarinet**, Magnus Bagge **fagott/bassoon**, Ayman Al-Fakir **horn/french horn**, Erik Lång, David Kangasniemi, Tuomas Tainio **slagverk/percussion**.

Scenmästare/Stage manager Mikael Lassen **Scenkonstnär/Stagehands** Anders Frid, Ida Jagerfelt, Mikael Solén **Scenkonsult och snickeri/Stage consultant & carpenter** Martin Ljungberg **Dekormåleri/Scenic painter** Clive Leaver **kostymateljéchef/Head of costume department** Susanna Holmqvist **Kostymassistent/Costume assistants** Katarina Andrén, Björn-Emil Bergström, Michaela Fey-Jurander, Anna Jartin, Petra Petersson, Tove Kenne. **Regiassistent/Assistant producer** Olof Lilja **Scenografiassistent/Assistant designer** Maya Maldonado **Maskassistent/Make-up assistant** Karin Jensen **Ljusassistent/Lighting assistant** Lové Oskarsson.

Föreställningen är cirka tre timmar inklusive två pauser. Servering i första pausen. Fotografering och ljudupptagning ej tillåten. Rökning förbjuden. **Glöm ej att sätta på mobiltelefonen efter föreställningens slut!** Inspelning Sveriges Radio P2 12 och 13 augusti. Det är viktigt att inspelningen blir av högsta kvalitet även tekniskt. Som konsertbesökare kan du hjälpa till genom att försöka undvika att hosta. Om det är nödvändigt, gör det så diskret som möjligt.

Musik/Composer
Reine Jönsson

Libretto/Libretto
Magnus Carlbring

Dirigent/Conductor
B Tommy Andersson

Regi & Koreografi/Producer & Choreographer
Patrik Sörling

Scenografi/Designer
Monika Frelin

Masker/Masks
Eva Rizell

Mask & peruk/Whigs & make up
Erika Nicklasson

Ljussättning/Lighting designer
Marla Ros

Kostymhandledare/Costume supervisor
Ulla Eson Bodin

Kormästare/Choir leader
Gunilla Djärf

Musikaliska instuderare/Musical rehearsal
Henrik Löwenmark, Eric Skarby

Svallet från Ithaka

Det första som fängade mig i romanen var språket, sedan kom världen av gudar och människor. Jag fick musiska "bilder". Rikedomerna av funderingar fick mig att älska den. Senare har jag förstått att den musikaliska uppbyggnaden med möjlighet till flera kontrapunktiska skikt var en viktig ingrediens som bidrog till att jag ville göra en föreställning.

Historien om pacifisten och krigshjälten, sonen, modern, amman och gudarna drabbade mig och har givit mig frågor som jag knappt kan formulera – än mindre besvara. En viktig fråga är "Hur får man slut på en strid?"

Samma vecka som jag efter ett långt förberedelsearbete på allvar började komponera började NATO bomba i Serbien. När jag skriver denna text skärps spänningen i Makedonien. Det är lätt att känna svallet från 1900-talets stora krig.

Så här skriver Eyvind Johnson:

"Svallet från Ithaka kommer att nå fram till varenda mänska i varenda tid, i alla tider efter oss.

– Och det kommer aldrig att stanna? sade den andra med grötig röst.

Evmaios vände sig mot elden, gick in och kastade på några pinnar. Han kom tillbaka med bronsyxan i handen.

– Jo, sade han, det kommer att stanna när mänskorna slutar att slåss om makten, när inte gudarna längre driver dem till det, när de har lärt sig begripa sin egen situation. Blodsvallet kring alla stränder kommer att lägga sig när någon mänska utan rädsla för gudarnas straff kan säga till en annan: Förr i världen dräpte de dumma mänskorna varandra. De tyckte att det var någonting storslaget."

Nyss trodde vi på "Marknaden", "Den Nya Ekonomin" och "Globaliseringen" – allt var vi beredda att offra för att göra Nasdaq nöjd. Vilka är våra nästa gudar? Var det krigsgudinnan Pallas Athena som fick Clinton att bomba i Sudan sedan man dragit ner byxorna på honom i Vita Huset? Varför bombar G. W. Bush plötsligt Irak? Eller är rentav dessa mäktiga män våra Gudar?

Och pappa Zevs – den stora makten bakom Pallas – var finns han?

Men det finns också ett perspektiv utifrån individen. Vilka Gudar/Demoner styr vårt handlande? Vilka är dessa mammor och pappor och barn? Hur får man slut på en strid?

I stridskonstfilosofi långt härifrån säger man att den värsta fiende du har är dig själv.

En del går så långt att dom säger att varje strid är en strid inom dig själv.

"Förr i världen dräpte de dumma mänskorna varandra. De tyckte att det var någonting storslaget"

I detta föddes föreställningen. Med fler frågor än svar men med bilder som bränns. Komplexiteten där associationerna ibland kan verka drömliga ligger djupt i mitt sätt att uppleva världen, men också i mitt sätt att läsa och förstå romanen.

Jag vet att bilderna bränns och att svaren kanske kommer så småningom. Så är det ofta i mitt komponerande. Jag "leker" med brännande symboler som berättar hemligheter för tonsättaren Reine som får lyssnaren Reine att fundera länge innan de uppenbaras för honom.

Reine Jönsson
Tonsättare

Reine Jönsson är född 1960 i Näsåm i Kristianstadstrakten. Studier: Reine studerade musikvetenskap i Lund 1979-80 innan han började på Musikhögskolan i Stockholm 1981-90, där hans lärare bl a var Sven-David Sandström och Daniel Börtz. Därtill kommer studier för Anders Eliasson och även elektroakustisk musik för Bill Brunson och Pär Lindgren. Bland hans stycken finns musik för allt från soloinstrument, EA-musik, kakburkar och kastruller, till musik för stor orkester. Malmö Musikteater uppförde för några år sedan hans Vilda Väster-öpera "Gunsmoke in Utopia III - the opera". Hans stycke "om Hjälman" som urupfördes av Helsingborgs Symfoniorkester i jan 2000 har också sceniska inslag. Hela orkestern rör sig i konsertsalen på olika sätt under stycket. Hans musik är ofta rytmisk och säger han själv "rätt så vacker" och kännetecknas av en förrådsk enkelhet. Mer finns att hitta på hans hemsida www.music-corner.org

Sida upp och sida ner av anteckningar...

Orkestern som Penelopes hov.

"Monika och jag tittar i partituret och gissar att tonerna inte befinner sig i antikens Grekland och inte heller hör vi de två världskrigens fasansfulla larm.

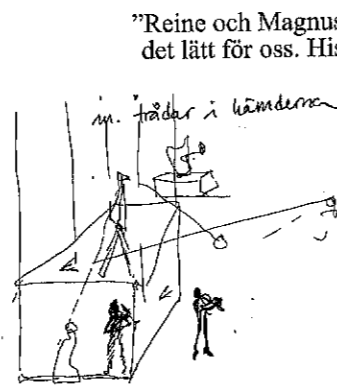
Nej, musiken andas snarare en Jönssonsk komik som ljuder av kinesiska klanger. Vi hamnade därför snart i en mer asieninspirerad värld än den traditionella grekiska särk- och sandalbild. Jag plockade fram gamla sciencefictionserier och butohböcker. Monika hittade foton i böcker om andra världskriget och bland alla tiders kostymer."

"Eyvind Johnson önskar att lidandet på jorden skall upphöra men vet samtidigt att denna önskan kanske inte är så motiverad och balanserar i Strändernas svall på denna knivsudd av insikt och önskan."

"Jag är alltid glad när jag går hem ifrån Monikas ateljé. Jag vet att det som vi diskuterat kommer att ramsakas av henne och bli till ett faktiskt förslag till nästa möte. Med allvar och kärlek till sitt arbete mejslar hon snabbt fram en modell vi kan gå vidare med. Monika tar mitt eviga ifrågasättande med jämnmod. Hon insåg rätt snart att det var en del av min kreativa process. Vi ändrar på detaljer men håller kursen rak."

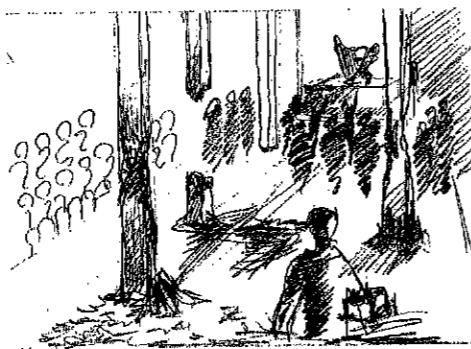

36

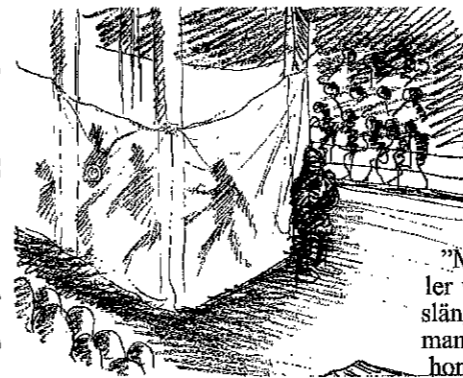
"Reine och Magnus har inte gjort det lätt för oss. Historien hoppar fram och tillbaka i tiden, olika skeenden sker simultant och sångarna gör olika roller i hart när samma sekund. På film är det en smal sak att upphäva tiden men inte på en scen. Samtidigt är det utmaningen och mycket av det fantastiska som finns i både Eyvind Johnsons roman och i operan. Då tiden ersätts av rummet. Jag som regissör måste därför jobba mer som en koreograf gör med dans. Då man strävar till att upphäva tyngdlagen i vissa tillfällen och använda den maximalt i nästa. Med rörelser förlänga eller förkorta tiden. Monikas rum utnyttjar Bröllopsalens hela längd och är ett tempel som upplevt både krig och översvämning. Tidlösa kläder romantiserar inte kring en förfluten tid."

"Något jag och Monika var överens om redan från start när det gällde scenografin var att utgå ifrån Bröllopsalen i Vadstena slott. Därför fick t ex de gamla bjälkarna i taket bli tempelpelare och mer moderna element ingå i gudarnas kläder."

bli tempelpelare och mer moderna element ingå i gudarnas kläder."

Kriget reflekteras, sluggor av krig.

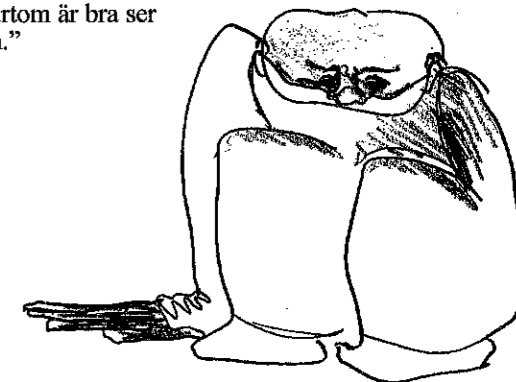
"Monika har en mycket bestämd uppfattning när det gäller vissa detaljer som jag uppskattar eftersom jag gärna slänger ur mig idéer i stunden. På så sätt hindras ovidkommande infall att bli beständiga. Om de tvärtom är bra ser hon genast det. Hon är mitt filter i fantasin."

"Sida upp och sida ner med anteckningar. Vissa saker fastnar, andra idéer förblir hugskott och faller tyst till marken. Att leta sig tillbaka till tidiga anteckningar är spännande. De är som frön som vi odlat och vattnat under en lång tid. Ända sen i november. Patrik har inte släppt tanken förrän den är vänd ut och in, vilket jag uppskattar. Det är som om osmälta tankar göre sig icke besvär. Ibland vill jag dra till med nåt som kan få duga men det släpps inte igenom och våra gemensamma ansträngningar ger frukt. Slottssalen som ett skepp. Skeppet som ett tempel. Templet som en krigsskådeplats. Mardrömmar och resor. Vem är egentligen Penelope? Varför sitter hon däruppe?"

"Vi har på alla sätt försökt skapa vår egen värld. Likt Eyvind gav sig i kast med Odysseén, Magnus och Reine med librettot till Strändernas svall gör jag och Monika nu som Penelope och Evrykleia. Vi river upp på natten det som vävts på dagen."

Text & Bild
Monika Frelin, Patrik Sörling

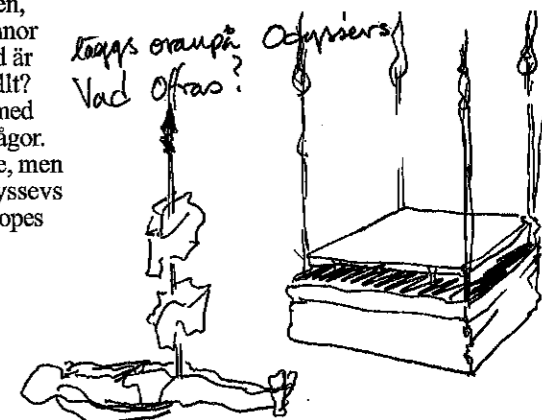
"Odyssevs använder sig i föreställningen av Pallas Athena för hitta råd åt inre kval. Det finns ett förhållande dem emellan där både hjärtat och hjärnan gör affärer."

"Hur kan Zevs låta de vidriga slagsmålen, slaktandet av kvinnor och barn ske. Vad är Gudarnas del i allt? Patrik kommer med frågor, frågor, frågor. Svaren har vi inte, men berättelsen, Odyssevs resa och Penelopes väntan."

"Hela berättelsen om Odyssevs hemfärd är egentligen ett sedelärande exempel på straffad hybris, hos Odyssevs reskamrater men framförallt hos friarna. Homeros förstod att skiljelinjen mellan barbari och civilisation aldrig är en geografisk gräns mellan två folk utan en moralisk skiljelinje inom varje folk, inom varje människa."

37

Odyssevs tokig, yr, dödar han inte barnet går han under.

Tarasiast genom rörel, som en sånk, öfverhug massen.

Den motsträvige berättaren

Strändernas svall är den av Eyvind Johnsons romaner (av dem jag läst – jag har några på vänt) vars läsoplevelse jag minns starkast. Åh, tänkte jag (en sent mogen kart till tjugoföring), så det finns världslitteratur i denna själlösa del av världen. Den person som tänkte så skulle jag i dag dra mig för att ens ta en öl med, men boken gjorde ett oerhört intryck på mig och medförde att jag skrev några mycket johnsonska noveller samt att den tände ett intresse för antiken som fortfarande blossar upp med jämna mellanrum. Det ska väl också erkännas att det var en av de...eh...i fri efterföljd skrivna novellerna som satte igång min sk författarkarriär.

Trots att jag vet att det kan vara farligt, läste jag alltså om Strändernas svall. Jag är nu en läsare som är jämnårig med författaren när han gav ut boken om den tillika jämnåriga Odyssevs. Farligt, säger jag därför att jag vet av erfarenhet att det inte sällan kan vara bättre att låta bli; återföreningar med ungdomskärlekar löper risk att bli mycket deprimerande. Mycket deprimerande. Läs om t.ex Stäppvargen om ni inte förstår vad jag menar.

Den här träffen blev lyckad, även om läsaren något irriterades av maner som förr var intagande men som nu blivit lite koketta. Läsaren kunde inte heller låta bli att i någon mån eller möjligen lite för mycket när jag tänker efter alldeles avgjort identifiera sig med den faktiske författaren där bakom de transponerade sångerna.

Strändernas svall är en roman om tid. Inte minst med stöd i undertiteln "en roman om det närvarande" kan vi tolka stoffet som en undersökning av olika aspekter av hur vi uppfattar och skildrar tid. Men

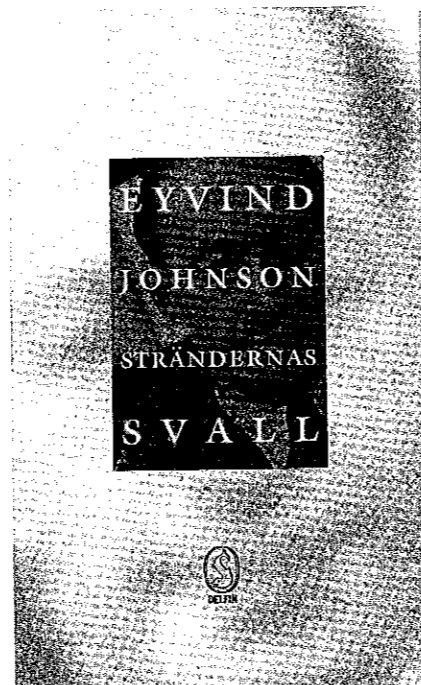
Strändernas svall handlar i hög utsträckning om icke-tid eller om man så vill tidens einsteinska syskon eller partner: rummet. I synnerhet när det gäller författarens val och brottning med själva berättarförfarandet. Problematiken gäller inte bara: hur ska jag berätta detta, utan också vad jag gör när jag berättar och vad är en berättelse, jag vågar säga, väsen.

Tid går, i olika hastighet, men vill man sätta fart på den så går det bra att dra en historia. Berättelsen driver tid. Man undrar ju hur det ska gå. Ju mer man undrar desto fortare vill man veta och allt ovidkommande viftas undan och allt som är fast förflyktigas. För Eyvind Johnson handlar det om att ge det flyktiga en fast form och hans metod är att ge oss sin värld i en form där upplösning och slut tappas på mening, som i drömmar eller, mer giltigt för Eyvind Johnsons prosa, hallucinationer.

"Det behöver ju inte vara sant. Det är inte sanning hon vill ha." tänker Odyssevs när Kalypso vill att han berättar en förutskickad skojig historia som han råkat nämna för att slippa berätta sanningen om sin delaktighet i mordet på Astyanax; hans stora svarta skuldhål. På något sätt vränger han ihop en lång historia och konstaterar efteråt att han har berättat det utan att berätta, och det gick bra.

Det jag har varit med om kan jag aldrig berätta, tänker han på ett annat ställe; och vid flera andra tillfällen konstaterar han hur mycket som inte låter sig berättas. Det är sanningen, hans sanning som han inte förmår återge.

Det händer hos Eyvind Johnson att det röjs en stark misstänksamhet mot berättelsen och berättandet. Det finns där

Eyvind Johnsons Strändernas svall gavs 2000 ut i nyutgåva som pocket på Bonniers förlag (Delfinserien).

en vedertagen form, en dramatisk kurva, en narratologi, som skrämmer bort sanningen, eller om man tänker på berättelsen som ett kär! så verkar det finnas en hel del sanningar som det kärlet inte är rätt konstruerat för.

Tänk om det är på det viset att vi är så infekterade av denna traditionella dramaturgi att vi bara berättar om sånt som låter sig berättas, sanningar som inte passar lämnar vi helt enkelt därhän. Eyvind Johnson värjer sig mot detta, berättandet ska inte äga honom, han ska äga det; han

ska omfatta berättande, inte vara omfattad av det.

Eyvind Johnson och hans romanprotagonist Odyssevs har fler gemensamma roller och en av dem är Berättarens. En annan är Äventyraren, den som hamnar i farofyllda situationer. Där Odyssevs tar upp kampen mot odjur och starka makter, antar Eyvind Johnson utmaningen från ett av de kraftfullaste monstern till berättelse man kan tänka sig; eposet Odyssevs. En tredje är den Finurlige där författarens romantekniska manövrer är lika uppfinningsrika som Odyssevs överlevnads- och stridsdessa-nger. Åter en annan är den Tvekande, och här finns överensstämmelsen i att både Johnson och Odyssevs brottas med frågeställningen om ett krig nödvändigtvis leder till ett nytt. Ideologi och önsknings står mot erfarenheter av hur världen fungerar och bägge tvekar inför ett entydigt svar. Men det handlar också om en gemensam ambivalens till berättandet i sig, inte minst vad gäller den sanna återgivningen av det förlopp som lett fram till nuet, den situation som de och deras respektive världar befinner sig i. Tvekan inför benämndet eftersom det är heligt och en gång formulerat mycket svårt att ersätta eller radera.

Så här beskrivet och allt sammantaget låter det här som en omöjligt stillastående bok som ingen jävel skulle vilja läsa. Som att spela kläd poker med en Kalypso som har hundrafyrtio lager på sig. Men sanningen är ju den att där finns en enorm framåtrörelse; Strändernas svall är ju en mycket spännande roman. Anledningen till att jag har ältat Eyvind Johnsons olika sätt att skjuta upp svaret på berättelsens frieri, är att jag tycker

det är intressant att ställa sig frågan varför en stor berättare väljer att inta en så skeptisk hållning till berättandet. Och på samma personliga plan har jag funnit att många av mina favoritförfattare är just motsträviga berättare, såna som under resans gång sätter sina sagor i karantän.

Eyvind Johnson måste berätta liksom Odyssevs måste lämna sexmaskinen Kalypso. Det är i motsättningen mellan stillastående och rörelse dynamiken i livet står att finna. Och både ursprungsberättelsen och Strändernas svall har stegets tvåtakt, andningens accenter och den dramatiska kurva som finns i fotisättningen: hälsens inledande presentation, fördjupning och konfliktupptrappning längs fotens ut-sida, trampdynans huvudvändpunkt och stortåns avslutande fränskjut. Det är så vi går. Det är så vi berättar. Men där Homeros går taktfast och stelneckat med blicken fäst framåt – brant uttryckt – så växlar Johnson mellan att släntra, skrida, vanka och marschera. Oavsett gångstil finns där alltid möjligheten att stanna upp och undersöka något intressant på vägen. Han söker inte, han finner – för att tala med Picasso. Frågar sig säkerligen varför han skulle ha så bråttom, målet och upplösningen finns ju där lik förbannat, är det så inte bättre att låta omgivningen bestämma rytm och hastighet; låta tiden upplösas och rummet likaså och få uppleva rymd. En evig och alltid närvarande rymd. Svin-deln i den fulländade prosan... Färdas måste man, gå eller segla, om än ovilligt. Det är därför Evrykleia har fel i bokens sista rader. Bländad av konungen har hennes klarsyn grumlats av förhoppningar, önsketänkande. Att skeppen är uppdragna för vintern betyder inte att re-

san är slut. Odyssevs kommer att företa sin långa färd västerut. Han kunde inte stanna hos Kalypso och han kan inte bli kvar på Ithaka. Han måste fara. Och Eyvind Johnson måste fortsätta skriva och berätta. De har det gemensamt att bägge skulle kunna sammanfatta sina liv med att säga: "Ack min själ, dina irrfärder har varit mitt hem här i livet."

Peter Kihlgård

Peter Kihlgårds text kan läsas i sin helhet i Artes 4/200 som utgivits i samarbete med Eyvind Johnson-sällskapet.

Eyvind Johnson (1900-1976)

Född i Svartbjörnsbyn strax utanför Boden. Debuterade 1924 med novellsamlingen *De fyra främlingarna*. Nobelpriset i litteratur 1974.

Kort bibliografi:

Romanen om Olof
(*Nu var det 1914, Här har du ditt liv, Se dig inte om!, Slutspel i ungdomen*)
Krilonromanen
(*Grupp Krilon, Krilons resa, Krilon själv*)
Strändernas svall
Hans nådes tid

Mer information på Eyvind Johnson-sällskapets hemsida:
<http://www.kammis.net/ejs/>

Odysseus: Alexander Niclasson, tenor
Född 1976 i Stockholm, uppvuxen i Lerum. **Studier:** Operastudien i Göteborg, Vadstena folkhögskolas specialinriktade sänglinje. Studerar på Musikkonservatoriet i Köpenhamn. **Engagemang/roller:** Debut som barn i J. Kerns "Showboat". Korist på Nationalteatern i Göteborg, Vadstena-Akademien och Ystadoperan. Patrik i tv-serien "Glappet" 1997 i regi av Peter Schildt. Polisson i Vadstena-Akademins "Kopparslagaren" av Zander på Gamla Teatern förra året. **Stipendier:** Göteborgs musikpedagogiska sällskap, Crafoordska stiftelsen.

Melantho, Nausikaa, Polykaste: Ingela Bohlin, sopran
Född 1970, uppvuxen i Lund. **Studier:** Sång-pedagog-examen vid Musikhögskolan i Malmö, Operastudio 67. Går på Operahögskolan i Stockholm. **Engagemang/roller:** Anna i Hallströms "Hertig Magnus och sjöjungfrun" på Vadstena-Akademien (skivinspelning, Naxos 2000), Belinda i Purcells "Dido och Aeneas". Amor i Glucks "Orfeus", titelrollen i Hallins "Fröken Julie" och en rad Mozartroller på Operastudio -67 och på Operahögskolan. Har sjungit på Studio Lirico i Italien. Solist i radio och tv samt i en rad större verk med

orkester, bl.a. Mozarts "Requiem" och "Exultate Jubilate", Monteverdis "Mariasvesper", Larssons "Förklädd Gud", Händels "Messias", Faurés "Requiem" och Pergolesis "Stabat Mater". Radiokören 1996-98. **Stipendier:** Vadstena-Akademins Vänner (Gerhard Bona), Crafoordska stiftelsen.

Evrykleia, Kalypso, Helena: Tove Dahlberg, mezzosopran
Född 1973, uppvuxen i Stockholm. **Studier:** Adolf Fredriks musikklasser och musikgymnasium, Lawrence University, Wisconsin USA, Jazzsolistlinjen på Kgl. Musikhögskolan, Operastudio 67. Går på Operahögskolan i Stockholm. **Engagemang/roller:** Cherubin i Mozarts "Figaros bröllop" på Kgl. Operan och i Rheinsberg, Tyskland. Medverkat i Forssells "Trädgården" på Drottningholms Slottsteater. Charlotte i Massenets "Werther", Dorabella i Mozarts "Così fan tutte", Sextus i Mozarts "Titus", titelrollen i Gefors "Christina" på Operahögskolan. Konsert- och oratoriesångerska, bl a Bachs "Juloratorium" och Mozarts "Requiem". Turnerat med romansprogram i svenska kyrkor. Solist i Sveriges Radio P2 och P4 och i SVT. **Stipendier:** Christina Nilsson, Marianne och Sigvard Bernadotte, Drottningholms Slottsteaters Vänner, OperaVännerna, Musikaliska Akademien, Crafoordska stiftelsen.

Operan (bl a Mozarts "Trollflöjten", Janáceks "Den listiga lilla räven"), Göteborgsoperan (bl a Alban Bergs "Wozzeck", Jan Sandströms "Macbeth 2"), Norrlandsoperan (Beetovens "Fidelio", Dallapiccolas "Fängen"), Malmö Musikteater (bl a Nino Rotas "Halmhatten" och Reine Jönssons första opera "Gunsmoke in Utiopta III"), Musikteatern i Värmland och ett flertal fristående produktioner. Vid Vadstena-Akademien har han bl a dirigerat Reichartds "Andarnas ö", 1992, Paers "Mjölarna", 1993, Hallströms "Liten Karin", 1997, och jubileumskonserten på borggården 1994. Konstnärlig ledare för KammarensembleN 1994-1999. Är för närvarande chefsdirigent för Stockholms läns blåsar-symfoniker. Är medlem i FST, svenska sektionen av ISCM och sekreterare i Svenska Dirigentföreningen. **Priser:** Kristallpriset från Edition Reimers, Föreningen Svenska Tonsättares Interprerpris 1998.

Pallas Athena: Andreas Landin, baryton
Född 1973, uppvuxen i Mönsterås. **Studier:** Kantors-utbildning vid Oskarhamns folkhögskola, Operastudio 67, Operaakademiet i Köpenhamn. **Engagemang/roller:** Flera sommaroperor; bl a Papageno i Mozarts "Trollflöjten", titelrollen i Mozarts "Don Giovanni" och Silvio i Leoncavallos "Pajazzo". Malatesta i Donizettis "Don Pasquale", Demetrius i Brittens "En midsommarnattsdröm" och Ottone i Monteverdis "Poppeas kröning" på Operaakademiet. Björndansaren i Hallströms "Liten Karin" på Vadstena-Akademien/Kalmar Teater. Solist i kyrkokonserter. Sjungit i Catharina Backmans nyskrivna opera "Porträttet" på Malmö Musikteater. **Stipendier:** Mönsterås kommuns kulturstipendium, Crafoordska stiftelsen.

Operan (bl a Mozarts "Trollflöjten", Janáceks "Den listiga lilla räven"), Göteborgsoperan (bl a Alban Bergs "Wozzeck", Jan Sandströms "Macbeth 2"), Norrlandsoperan (Beetovens "Fidelio", Dallapiccolas "Fängen"), Malmö Musikteater (bl a Nino Rotas "Halmhatten" och Reine Jönssons första opera "Gunsmoke in Utiopta III"), Musikteatern i Värmland och ett flertal fristående produktioner. Vid Vadstena-Akademien har han bl a dirigerat Reichartds "Andarnas ö", 1992, Paers "Mjölarna", 1993, Hallströms "Liten Karin", 1997, och jubileumskonserten på borggården 1994. Konstnärlig ledare för KammarensembleN 1994-1999. Är för närvarande chefsdirigent för Stockholms läns blåsar-symfoniker. Är medlem i FST, svenska sektionen av ISCM och sekreterare i Svenska Dirigentföreningen. **Priser:** Kristallpriset från Edition Reimers, Föreningen Svenska Tonsättares Interprerpris 1998.

Zevs, Mentor, Teiresias, Nestor, Menelaos, Evmaios: Sami Yousri, basbaryton
Född 1971 i Norrköping. **Studier:** Hagaskolans musikklasser, De Geerskolans musikgymnasium, violinpedagogisk examen Kgl. Musikhögskolan, Teater- och Operahögskolan i Göteborg. **Engagemang/roller:** Baron Douphol i Folkoperans uppsättning av Verdis "La Traviata", Sarastro i Mozarts "Trollflöjten", Döden i Ullmanns "Kejsaren av Atlantis" och Kajafas i Webbers "Jesus Christ Superstar". Medverkat i Weills "De sju dödssynderna" och Stravinskis "Historien om en soldat" på Göteborgsoperan. Solist i flera sakrala verk, bl a Händels "Messias", Mozarts "Requiem" och i S-D Sandströms "Moses". **Stipendier:** Cantorum musikstipendium, Norrköpings kulturstipendium, Carl Larsson stipendiat år 2000, Crafoordska stiftelsen.

Penelope: Gabriela Thür, harpa
Född 1970. **Studier:** Musikkonservatoriet i Falun, Musikhögskolan i Göteborg, Det Kongelige Danske Musikkonservatorium, Ecole Normale Musique et Dance, Musikhögskolan i Malmö. **Engagemang:** Varit anställd vid Ystadoperan, Malmö Musikteater, Sundsvalls Kammarorkester och Marinens Musikkår i Karlskrona där hon bl.a medverkat i Massenets "Cherubin", Leoncavallos "Pajazzo" och Puccinis "Tosca". Verksam som kammarmusiker med bl a Brittens "A Birthday Hansel" och Stravinskis "Four songs" på repertoaren. **Stipendier:** Musikaliska akademien, Primurare Barnhusdirektionen, Albert Engströms musikfond, Crafoordska stiftelsen m fl.

Telemakhos: Ulf Tilly, altsaxofon
Född 1969, uppväxt i Strängnäs. **Studier:** Kappellsbergs musikskola i Hälösand för Jörgen Pettersson, musikerlinjen - pedagogexamen samt diplomutbildning för prof. Christer Johnsson vid Kgl. Musikhögskolan. **Engagemang:** Anställdes 1993 vid Stockholms Läns Blåsar-symfoniker. Medverkat i Piteå Kammaroperas "Kafkas schimpans". Solist och kammarmusiker i Sverige och i Ryssland. Frilans med Stockholms Filharmoniska orkester, Sveriges Radios symfoniorkester och Kgl. Hovkapellet. **Stipendier:** Musikaliska akademien, utlandsstipendium, Crafoordska stiftelsen.

Hermes: Jon Sjunnesson, altflöjtel
Född 1970 i Charlottenberg. **Studier:** Musikkonservatoriet i Falun, Ingesunds folkhögskolas musiklinje, Ingesunds Musikhögskola och Edsbergs Musikinstitut. **Engagemang/roller:** Medverkar i Sveriges Radios symfoniorkester, Kgl. Filharmoniska orkester och Kgl. Hovkapellet samt flertal let orkestrar och kammarensemble runt om i Sverige. Ingick i Världsmusikfestivalens orkester 1992-93. Medverkat i orkester till Vadstena-Akademins uppsättning av von Dittersdorfs "Spöket i trumman". Sjunger i Radiokören och i Eric Ericssons kammarkör. Sjöng i sextetten "Larmarna" i Kgl. Operans uppsättning av S-D. Sandströms "Staden". **Stipendier:** Vadstena-Akademins Vänner, Crafoordska stiftelsen.

Operan (bl a Mozarts "Trollflöjten", Janáceks "Den listiga lilla räven"), Göteborgsoperan (bl a Alban Bergs "Wozzeck", Jan Sandströms "Macbeth 2"), Norrlandsoperan (Beetovens "Fidelio", Dallapiccolas "Fängen"), Malmö Musikteater (bl a Nino Rotas "Halmhatten" och Reine Jönssons första opera "Gunsmoke in Utiopta III"), Musikteatern i Värmland och ett flertal fristående produktioner. Vid Vadstena-Akademien har han bl a dirigerat Reichartds "Andarnas ö", 1992, Paers "Mjölarna", 1993, Hallströms "Liten Karin", 1997, och jubileumskonserten på borggården 1994. Konstnärlig ledare för KammarensembleN 1994-1999. Är för närvarande chefsdirigent för Stockholms läns blåsar-symfoniker. Är medlem i FST, svenska sektionen av ISCM och sekreterare i Svenska Dirigentföreningen. **Priser:** Kristallpriset från Edition Reimers, Föreningen Svenska Tonsättares Interprerpris 1998.

Melantho, Nausikaa, Polykaste, Helena; Gilda Stållbäck, dansare
Född 1981. **Studier:** Stora Teaterns Balettleevskola och Svenska Balettskolan i Göteborg, Svenska Balettskolan i Stockholm, modern dans. Workshops för bl a Wim Vandekeybus, Kurt Cogan och Angélique Wilkie. **Engagemang/roller:** "Aimer", egen koreografi i den svenska finalen av Eurovision Contest for Young Dancers, "Flowers from the Abyss" i koreografi av Bo Arenander. Har dansat "La Bluba" av Anno-Linn Axelsen samt det egna "Aimer" på Vitabergsparkens teater i Stockholm. Medverkat i "Nimrud" av Per Jonsson på Dansens Hus och i flera baletter och operor på Stora Teatern i Göteborg. Dansar klassisk balett, modern dans, jazzdans, flamenco m.m. **Stipendier:** Carina Aris gruppstipendium, Fredrik Barks stipendium, Axel och Sophia Alms stipendium, Crafoordska stiftelsen.

Magnus Carlbring, librettist
Född 1961 i Stockholm. **Studier:** Litteraturvetenskap, filmvetenskap och idéhistoria vid Stockholms universitet, Poppius journalistiska skola. Yrkesverksam som författare, poet, librettist och skri-varlärare. **Författarskap:** Debuterade som skönlitterär författare 1983 i W&W:s antologi "Grupp 83". Den helt egna debuten kom 1985 med "Lit de Parade" (prosa och poesi). Författarskapet i övrigt bl a "Folk i Centrum" (prosa), "Svarta hål", "Kärleken", "Sandslott". **Libretton:** Carl Unander-Scharins operor "Tokfurst" (Vadstena-Akademien) och "Lysistrate" (Operahögskolan i Stockholm 1998). Samarbetat med Carl Unander-Scharin fortsätter med "Hummelhönung" efter Torgny Lindgrens roman, premiär hösten 2001 på Vasan, Kgl. Operan. **Stipendium/Priser:** Tidskriften Vis: litteraturpris 1999 för "Sånger vid E4:ans avfart" (dikter), novellen "Simmaren" utsedd till en av årets noveller i Vår Bostad 2000.

B Tommy Andersson, dirigent
Engagemang: Återkommande gäst vid operahuset och orkestrarna i Sverige. Har dirigerat utomlands, bl a i England, Schweiz och Holland. Har ett stort intresse för senromantisk musik och musik från tidigt 1900-tal, men repertoaren omfattar såväl äldre som nyskriven musik vilket har resulterat i ett hundratal uruppföranden av företrädesvis svenska verk. Har komponerat sedan 11-årsåldern och hans verk har framförts i många olika sammanhang. Har dirigerat ett trettiotal operaproduktioner på olika ställen i Sverige: Kungliga Operan (bl a Mozarts "Trollflöjten", Janáceks "Den listiga lilla räven"), Göteborgsoperan (bl a Alban Bergs "Wozzeck", Jan Sandströms "Macbeth 2"), Norrlandsoperan (Beetovens "Fidelio", Dallapiccolas "Fängen"), Malmö Musikteater (bl a Nino Rotas "Halmhatten" och Reine Jönssons första opera "Gunsmoke in Utiopta III"), Musikteatern i Värmland och ett flertal fristående produktioner. Vid Vadstena-Akademien har han bl a dirigerat Reichartds "Andarnas ö", 1992, Paers "Mjölarna", 1993, Hallströms "Liten Karin", 1997, och jubileumskonserten på borggården 1994. Konstnärlig ledare för KammarensembleN 1994-1999. Är för närvarande chefsdirigent för Stockholms läns blåsar-symfoniker. Är medlem i FST, svenska sektionen av ISCM och sekreterare i Svenska Dirigentföreningen. **Priser:** Kristallpriset från Edition Reimers, Föreningen Svenska Tonsättares Interprerpris 1998.

Patrik Sörling, regissör och koreograf
Född 1962 i Stockholm. **Studier:** Balettakademien, Svenska Balettskolan, Stockholm, Dramatiska Institutet, KTH. **Engagemang:** Dansare bl. a på Göteborgsoperan, Kgl. Operan, Per Jonsson Dance Co., Drottningholms Slottsteater, Östgötabaletten, Rubato Dance Co. i Dublin, Hong Kong City Ballet samt i Savonlinna och Manila. Gjort ett trettiotal koreografier för opera och teater, senast Molières "Tartuffe" på Kgl. Dramatiska teatern. Regisserat "Carmen Anamma" och den egna "Cyberpunk" för Riksteatern, och dansteaterföreställningen "Ristat i Sten" utomhus på Himmelstalund utanför Norrköping. Dansande regissör vid Vadstena-Akademien på Vadstena slott 1987 med S-G. Schönbergs "Höga Visan". **Stipendier:** Konstnärsnämnden, Drottningholms Slottsteaters Vänner, Stora Teaterns Vänner, Carina Ari.

Monika Frelin, scenograf
Född 1967 i Stockholm. **Studier:** BA Hons. in Three Dimensional Design, London 1988-1991. **Engagemang:** Verksam som operascenograf. Scenografi till Glucks "Orfeus", Offenbachs "Hoffman" och Massenets "Werther" på Operahögskolan i Stockholm. Scenografi och kostym till "Pergolesis Spektakler" på Drottningholms Slottsteater, Unander-Scharins "Lysistrate" på Folkoperan, Boudejeus "Vita Frun" på Vasan i regi av Gunnell Lindblom och till Sondheims "Into the Woods" på Södra Teatern i Stockholm. Arbetat med The European Stage Company i London; kostym till den brittiska premiären av Strindbergs "Mäster Olof" och till "The Vanek Plays" av Vaclav Havel på The Lyric Theatre, Hammersmith. Scenografi till kortfilmen "Indy och ballongerna" av Camilla Roos, till musikalen "Romance, Romance" i regi av Staffan Aspegren, samt scenografiasistent på Vadstena-Akademien. **Stipendier/priser:** Deltog i "The Linbury Prize Awards" 1991 tillsammans med 14 andra studenter i ett samarbete med Opera North.

Eva Rizell, masker
Född 1955 **Studier:** Teaterverkstan, Dramatiska Institutet, universitetsstudier i bl. a socialantropologi, pedagogik och konstvetenskap. Kurser i filmteater, patiner, skulptur m.m. Resor till bl a Bali, Japan och New Mexico för studier av traditionell teater, dans samt masktillverkning. **Engagemang:** Verksam som maskör och kostymör i teater och film. Produktioner på bl. a Bruks-teatern i Malmö, Stockholms Dramatiska Ensemble, Unga Klara och Västanå Teater. Arbetat med "Mod" och "Hamlet" på Västerbottensteatern, i regi av Michael Cocko. Teater VOX "Kvinnor på kontor" i regi av Susanna Hellberg, "Den sovande staden" på Parkeatern i regi av Ronny Danielson, "Svansjön" med Cullbergbalotten i koreografi av Mats Ek och TUR-teaterns "I övermorgon". För film bl a Jan Troells "Ingenjör Andrés luftfärd", Suzanne Ostens "Bröderna Mozart" (även kostym) och Linus Tunströms "Förvandlingen". Varit kostymassistent och gjort mask till beställnings- och reklamfilm. Återkommande gästlärare på Dramatiska Institutet, ansvarig för DI:s maskutbildning 96-99. Undervisar i mask på högskolenivå, gymnasienivå, folkhögskolor, konstskolor m.m. **Stipendier:** Konstnärsnämndens resestipendium 2 ggr, Konstnärsnämndens arbetsstipendium 2 ggr, Konstnärsnämndens projektbidrag, Helge Ax:son Johnsons stiftelse.

Fredrik Anderberg, konsertmästare
Född 1966, uppvuxen i Uppsala. **Studier:** Studerade för Josef Grünfab på Musikhögskolan i Stockholm. **Engagemang:** Arbetat som stämledare och konsertmästare i bl a Uppsala Kammarorkester, Sundsvalls kammarorkester, Norrköpings Symfoniorkester, Svenska Kammarorkestern och Norsk Barockorkester.

Henrik Löwenmark, musikalisk instuderare
Född 1959. **Studier:** Musikerlinjen vid Musikhögskolan i Göteborg. **Engagemang:** Musikalisk instuderare vid musikhögskolorna i Göteborg, Örebro och Stockholm. Frilansar som kammarmusiker, ackompanjör, solist, instuderare och orkesterpianist. Har gjort ett flertal inspelningar för Sveriges Radio och medverkat på flera skivinspelningar. Musikaliskt ansvarig för Vadstena-Akademiens "Då brann den föräldraliga elden" (Ture Rangström och Knut Håkansson) 1995. Musikalisk instuderare vid många av Vadstena-Akademiens uppsättningar.

Eric Skarby, musikalisk instuderare
Född i Uppsala. **Studier:** Pianoklassen vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm, Operans repetitörutbildning. **Engagemang:** Pianist vid inspelningar för radio och TV, medverkat vid skivinspelningar, samt spelat i olika konserthus, kammarmusikserier och festivaler. Pianist i "Masterclass" (Dramaten). Repetitör åt Radiokören och Eric Ericssons kammarkör. Har varit engagerad på Kungliga Operan, samt i "Kristina från Duvernå". Har senaste året bl a arbetat på Folkoperan, Operahögskolan samt som musikalisk ledare på Kulturamas operautbildning. Gör sin sjätte sommar på Vadstena-Akademiens stipendium. **Stipendier:** Kungliga Musikaliska akademiens Gottfrid Boon-stipendium och Stora utlandsstipendium, Vadstena-Akademiens vänförenings stipendium.

Gunilla Djärf, kormästare
Född 1960, uppvuxen i Tranås. **Studier:** Musiklärar- och pianopedagogutbildning, Dirigentutbildning med körförddjupning, Ensembleledar- och Körpedagogutbildning vid Kgl Musikhögskolan, Kantorexamen, franska vid Linköpings universitet. **Engagemang:** Har lett Akademiska Kören i Linköping i 8 år. Musiklärare på Vadstena folkhögskola, konstnärlig rådgivare för Vadstenas 600-års jubileum år 2000 och musikansvarig i Vätterkyrkan, Vadstena. Kormästare för Hallströms "Hertig Magnus och sjöjungfrun" vid Vadstena-Akademiens förra året.

Maria Ros, ljusdesigner
Född 1972, uppvuxen i Göteborg. **Studier:** Teater-teknisk linje på Dramatiska Institutet, Stockholm. **Engagemang:** Ljusdesign till Kenneth Kvartströms dansföreställningar "325,4 kg" och "NaClH2O", Cullbergbaletten. Tekniskt ansvarig för turné med "325,4 kg" i Sverige, Europa och Sydafrika. Varit belysningsmästare på Orienteatern, Folkoperan, Dansens Hus och Riksteatern, samt ljusdesigner vid flera produktioner på Vadstena-Akademiens, senast "Tokfursten".

Erika Nicklasson, mask och peruk
Född 1973. **Studier:** Folkuniversitetets teatermaskeringslinje, teatervetenskap och konstvetenskap vid Stockholms universitet, Studieförbundet Bild & Formstudio, Dramatiska Institutets 3-åriga maskörutbildning. **Engagemang:** Dussinet teaterproduktioner med fria grupper, spex, samt på Spelsteatern. Arbetat i produktioner på Teater Tribunalen, med "Kristina från Duvernå", Parkeaterns "Hair". Filmproduktioner, bl a reklamfilm, "Lilla Jönssonligan" och ett dussintal kortfilmer vid Stockholms Filmskola, Kulturama och DI.

Ulla Eson Bodin, kostymhandledare
Född 1935 i Göteborg, uppvuxen i Borås. **Studier:** Textilinstitutet (Textilhögskolan) i Borås, Högre Konstindustriella skolan i Göteborg (HDK). **Engagemang:** Adjungerad professor med inriktning på textil design vid HDK, Göteborgs Universitet och Textilhögskolan i Borås samt konstnärlig ledare på Textilhögskolan. I över trettio år har Ulla arbetat som frilans och konsultativ formgivare inom textil. Hon arbetar också med "kläder som konst" och har haft en rad utställningar. 1999 och 2000 ledde hon Linköpings Universitets sommar-workshop "Dräkt

direkt för scen", som arrangerades i samarbete med Vadstena-Akademiens. I Vadstena har hon tidigare skapat kostymerna till "Det lyckosamma sveket" (Donizetti) och "Spöket med trumman" (Dittersdorf) på slottet. Scenograf och kostymör för Vadstena-Akademiens "Kopparlagaren" (Zander) förra året. Leder i sommar kursen Kostymdesign för scen, 5 p, också den i Linköpings Universitets regi. Har initierat samarbete mellan Textilhögskolans studenter och Operahögskolan i Göteborg.

Kören: Linus Börjesson, Karin Gylbert, Anders Måwe, Fredrik af Klint, Jonatan Lönnqvist (bakre raden), Katarina Larsdotter, Karin Lantz, Erik Enqvist (mellersta raden), Susanna Sundberg, Helena Roll, Daniel Cardell (främre raden), Helena Rydén (frånvarande).

Foto: Alexander Niclasson/Johan Nyström, Ingela Bohlin/Maria Lindvall, Tove Dahlberg/Magnus Skoglöf, Sami Yousri/Rebecka Yousri, Gabriela Thür/Claudio Bresciani, Ulf Tilly/Jörgen Steffi, Jon Sjunnesson/Margareta Rönnbäck-Johansson, Magnus Carlbring/William Carlbring, B Tommy Andersson/Peter Knutson, Patrik Sörling/Jesper Haynes, Gunilla Djärf/Anna Henriksen.

Really good staff. Really good stuff.*

"Really good staff!"

Administration, soppkök m fl sommaren 2001

Terese Lindström, producent, bitr. adm. ledare (nederst t.v.), **Karin Westberg**, kansli-föreståndare, bitr. adm. ledare (överst t.v.). Mellan dem **Gunnar Lande**, ekonomi- och dataansvarig och **Hanna Fjällman**, programredaktör och assistent till **Annica Sandh** – i mitten överst – huvudredaktör, grafisk formgivare och assistent till scenografen på Gamla Teatern, medverkande i det sk "Osher-projektet". Vid hennes sida **Margot Lande**, "Osher"-projektledare, mm. Framför henne vaktmästaren **Johan Åhs**, ekonomiassistenten **Robert Jacobsson** och soppkökskocken **Mattias Elovsson**, nederst t.h. Längst fram vaktmästaren **Staffan Sunnerud** och i mitten producenten **Jonas Palerius** med sonen **Oskar**. (Saknas på bilden: **Helena Greiff** och **Agnes Branting** i soppköket och **Mia Eriksson**, kansliassistent).

*) Citat av regissören William Relton 2001.

"Det är vad vi lär oss i vår akademi här och nu som är viktigt – inte att några blir berömda." Jag kan höra Arnold Östmans röst för trettio år sedan. Han var konstnärlig ledare och dirigent, jag var ung kulturskribent och producent. Arnolds ord har varit ledstjärnor. Varje år har vi byggt upp vår akademi med unga krafter och alla de beståndsdelar som ingår i ett operahus.

Nyskrivna och gamla operor har studerats och spelats med ett engagemang så det stått härliga till. Svensk och internationell press har bevakat oss och oftast gett fantastisk "lön för mödan". På hösten har vi packat ihop operahuset igen. Då har omkring 140 personer svarat för **ungefär 25 årsverken**, lika många som vid en medelstor regionteater. Alldeles för stor kvot har varit ideell, få pensionspoäng har samlats. Ingen har blivit rik annat än på erfarenheter, som gett självförtroende och en skjuts i karriären. Det är en fröjd att tio av årets tolv solister på Drottningholms Slottsteater varit i Vadstena i unga dar. Liksom teaterchefen, musikaliska instuderaren, konsertmästaren och halva orkestern, som i en uppsättning där leds av just Arnold Östman. På Kungl. Operan har hälften av solisterna stått på scen i Vadstena. Operachefen Bengt Hall har uppmärksammat detta: "Nationalscenen behöver den här utbildningen." – Jag tror hela operavärlden behöver Vadstena-Akademiens. Unga osäkra talanger måste få vingar, som bär vårt stolta svenska operaarv vidare. Vi behöver stjärnjus – Anne Sofie von Otter, Hillevi Martinpelto, Malena Ernman, Jonas Degerfeldt, Mikael Samuelsson, Thomas Sunnegård och alla Ni andra stora och små stjärnor. Stjärnor på *min* himmel är även alla duktiga medarbetare på kansli, i soppkök, syateljé, verkstäder, bakom scenen och så styrelsen förstås. TACK!

Astrid Lande, VD

STYRELSEN

Stiftelsens ordförande:

Landshövding Björn Eriksson.

Ledamöter: Professor Bertil Andersson, rektor Linköpings Universitet (vice ordförande), professor Svante Beckman, direktör Harald Bengtsson, f. överläkaren Gerhard Bona, direktör Sven-Eric Hallbeck, tonsättaren Eskil Hemberg, hovsångerskan Berit Lindholm, sångerskan och sångpedagogen Ingrid Haking Raaby, TV-producenten Thomas Olofsson, direktör Thord Söderlund, ambassadör Magnus Vahlquist. **Suppleanter:** f. riksdagsledamoten Lola Björkquist, teol.kand, fil.mag, Ragnhild Danell, universitetslektor, Konstantin Economou, professor Anders Flodström, rektor, Kungliga Tekniska Högskolan, prostem em Göran Grefbäck, länsrådet Magnus Holgersson, professor Dorothy Irving, informationschef Lars Jägerfelt, professor Ulrik Lohm, docent Göran Söderström. **Vadstena kommuns representanter:** Vadstena kommunfullmäktiges ordförande Inger Printz Gustafsson, lantbrukare Christer Eke-Göransson. **Suppleanter:** musikalikare Anna Henriksen, f. kommunalrådet Anders Agnemar. **Östergötlands läns landstings representanter:** Landstingsrådet Lars Wallin. **Suppleant:** distriktssköterskan Hjärdis Ahlner. **Hedersledamöter:** Mauritz Horn af Aminne, Torbjörn Lillieqvist, Eve Malmquist, Rolf Wirtén, Per Erik Öhrn, Arnold Östman. **Auktoriserad revisor:** Leif Bengtsson, Lindebergs Grant Thornton AB. **Vadstena kommuns revisorer:** Stig Ekman, Jan-Inge Printz.

Vadstena-Akademien 1964-2001

Internationella Vadstena-Akademien för sång- och instrumentalmusik grundades av sångläraren Ingrid Maria Rappe 1964. De första tre årens studier för internationellt erkända lärare som prof Ferdinand Grossmann - ledare för Wiener Hofmusikkapelle och Wiener Sängerknaben - resulterade i ett stort antal konserter med sång- och instrumentalsolister och orkester. Vidare gavs bl.a. ett renessansspel i kostym på slottet och en "Japansk artion" på Gamla Teatern. Tretton olika nationer var representerade.

Olika epoker (åttio uppsättningar)	Musikalisk ledning	Regi/koreografi	Scenografi
1973 På Gamla Teatern, divertissement	Arnold Östman	Torbjörn Lillieqvist	Torkel Blomkvist
1977 Fantasi för dansare	Westra Aaros Stadspjåpår	Mats Isaksson, koreograf	I Saltarelli dansare
1978 Musik, sång och dans från medeltid och renässans	Mikael Samuelson		
1980 B.Sjöberg, H.Eisler m.fl., Idyll & Cabaret, turné till Folkets Hus föreningsgarna	Berit Lindberg	Magnus Blomkvist, koreograf	Per A.Jonsson
1981 Joy d'amour (1100-1300-tal)	Elizabeth Hehr	Torbjörn Lillieqvist	Inger Broström
1983 Pängenskapens fåglar	Robert Rydholm	Torbjörn Lillieqvist	Peter Berggren
1990 Möss och musor	Henrik Löwenmark	Peter Berggren	
1995 Då brann den fördärliga elden, T.Rangström d.y. (Idé och text)			

1600-tal (nitton verk)	Musikalisk ledning	Regi/koreografi	Scenografi
1969 H.Purcell, Dido and Aeneas (1689)	Arnold Östman	Leif Söderström	Elisabeth Beijer
1969 C.Monteverdi, Combattimento di Tancredi e Clorinda/Tancredi och Clorindas kamp (1624)	Arnold Östman	Leif Söderström	Elisabeth Beijer
1970 V.Mazzocchi/M.Marzulli, Il Falcone/Falken (1639)	Arnold Östman	Leif Söderström	Elisabeth Beijer
1971 A.M.Abbatini/M.Marzulli, Dal male il bene/Av ont kommer gott (1653). Gästspel på Drottningholmsteatern.	Arnold Östman	Leif Söderström	Elisabeth Beijer
1973 F.Provenzale, Il schiavo di sua moglie/Sin hustrus slav (1678)	Arnold Östman	Hans Elfvin	Elisabeth Beijer
1974 F.Provenzale, Stellidaura (1674)	Arnold Östman	Göran Järfvelfelt	Per E.Fosser
1975 A.Stradella, San Giovanni Battista/Salome (1675)	Arnold Östman	Göran Järfvelfelt	Torbjörn Lillieqvist
1975 A.Stradella, Lo Stufarolo/Hatt som vet bättre (1680-tal)	Arnold Östman	Göran Järfvelfelt	Elisabeth Beijer
1976 A.Stradella, Salome, repris med TV-inspelning	Arnold Östman	Göran Järfvelfelt	Elisabeth Beijer
1977 G.Tricarico, La generosità d'Alessandro/Alexanders ädelmod (1662)	Arnold Östman	Gunnel Bergström och Torbjörn Lillieqvist	Elisabeth Beijer
1979 A.M.Abbatini, La Baldassara/La comica del cielo/Skädespelerskan som kom till himlen (1668), TV-inspelning	Arnold Östman	Gunnel Bergström	Elisabeth Beijer
1981 A.Stradella, La Susanna/Susanna (1681)	Stefan Parkman	Anders Levelius	Elisabeth Beijer
1982 M.Marzulli, Nådens triumf (1656)	O.A.Thommessen	Torbjörn Lillieqvist	Elisabeth Beijer

1986 A.Melani, L'empio punito/Don Juan 1669 (1669)	Anders Öhrwall	Per-Erik Öhrn	Elisabeth Beijer
1987 Anonym italiensk 1600-talskomp. Daniel i lejongropen	Stefan Dässman	Nils Spangenberg/Patrik Sörling	Elisabeth Beijer
1989 C.Pallavicini, Messalina (1680)	Graham Treacher	Nils Spangenberg	Elisabeth Beijer
1991 J.Melani, Girello (1668), dockspelopera ett flertal gästspel i Sverige och utomlands med Wasa Marionettopera	Mark Tatlow	Wasa Marionettopera och Nils Spangenberg	Elisabeth Beijer
1992 H.Purcell, Prosperos dröm (efter Stormen, 1690-tal)	Clas Pehrsson	Åsa Bogegård, koreograf	Elisabeth Beijer
1993 A.Stradella, Artemisia/Il Trespulo tutore (1679)	Clas Pehrsson	Vanda Monaco-Westerstähl	Elisabeth Beijer
1999 F.Provenzale, Stellidaura (1674) (se även 1974)	Stephen Stubbs/Paul O'Dette	Torbjörn Lillieqvist	Elisabeth Beijer
2001 C. Pallavicini, Bassiano (1683)	Mark Tatlow	Pernilla Malmberg	Elisabeth Beijer

1700-tal (tjugofyra verk)	Musikalisk ledning	Regi/koreografi	Scenografi
1967 C.W.Gluck, Die Maieckönigin/Vårdrötningen	Karl Etti	Hanns Zimmerl	Elisabeth Beijer
1967 G.B.Pergolesi, La serva padrona/Ett litet huskar'n (1733)	Karl Etti	Hanns Zimmerl	Elisabeth Beijer
1968 D.Cimarosa, Il Matrimonio segreto/Det hemliga äktenskapet	Karl Etti	Hanns Zimmerl	Elisabeth Beijer
1972 P.Gaveaux, Le traité nul/Äktenskapsfillet (1793) turné i Stockholms parkteater	Arnold Östman	Per E. Fosser	Elisabeth Beijer
1974 D.Cimarosa, Lo spozo senza moglie/Bruden som försvann (1784)	Arnold Östman	Per-Erik Öhrn	Barbro Karnfält
1978 L.Leo, Genevieve/Genoveva (1741)	Arnold Östman	Gunnel Bergström	Bo Lindgren
1983 C.Ditters von Dittersdorf, Opera Buffa eller Svartsjukan rasar (1798)	Anders Wiklund	Torbjörn Lillieqvist	Barbro Karnfält och Jan Carlberg
1984 C.Ditters von Dittersdorf, Opera Buffa, repris med TV-inspelning	Russel Harris	Torbjörn Lillieqvist	Barbro Karnfält och Jan Carlberg
1984 E.Duni, Le peintre amoureux de son modèle/Målaren förälskad i sin modell (1757)	Glenn Mossop	Torbjörn Lillieqvist	Per A.Jonsson
1985 I lejonhjärtats tecken: A.Düben, Ballett bemängd med sång/Narvabaletten (1701)	Elizabeth Hehr	Torbjörn Lillieqvist	Jan Carlberg
G.H.Stölzel (1690-1749), Tobakskantaten			
G.F.Telemann, Miriways (1728)			
1986 Barocka upptåg: A.Scarlatti, Palandrana e Zamberluccho (1716)	Per-Erik Öhrn och Vanda Monaco-Westerstähl	Per-Erik Öhrn	Robin Karlsson
G.Orlandini, Serpilla e Bacocco (1719)	Per-Erik Öhrn	Per-Erik Öhrn	Robin Karlsson
1987 D.Cimarosa, Il marito disperato/Den gifte stackar'n (1785)	Per Borin	Per-Erik Öhrn	Robin Karlsson
1988 D.Cimarosa, Den gifte stackar'n, repris med TV-inspelning	Per Borin	Per-Erik Öhrn	Robin Karlsson
1989 R.Keiser, Claudius/Der verdammte Staat-Sucht oder der verführte Claudius (1703)	Alan Hacker	Åsa Melldahl	Tore Saether

1992 J.F.Reichardt, Die Goistorinsel/Andarnas ö (1798) efter Shakespeares Stormen	B Tommy Andersson	Åsa Melldahl	Maria Geber
1994 D.Cimarosa, Kärlekens missöden/I sdegni per amore (1776)	Staffan Larson	Richard Looft	Ann Bonander-Looft
1996 G.Benda, Walder (1776)	Staffan Larson	Steffen Pontek	Jan Carlberg
1997 N.Jommelli, Lockfågeln/L'uccellatrice(1750)	Göran Karlsson	Stina Ancker	Tor Cederman
1997 N.Jommelli, Don Falcone (1754)	Göran Karlsson	Stina Ancker	Tor Cederman
1997 C.Ditters von Dittersdorf, Spöket med trumman/Das Gespenst mit der Trommel (1794)	Staffan Larson	Torbjörn Lillieqvist	Pehr Sandström
1999 N.Jommelli, De blåsta rivalerna/I Rivali Delusi (1752)	Olof Boman	Iwar Bergkvist	Lars Peder Lindström
1999 N.Jommelli, Kortspelarna/La Conversazione (1774)	Olof Boman	Iwar Bergkvist	Lars Peder Lindström
2000 J.D.Zander, Kopparlagaren (1781)	Olof Boman	Sven-Åke Gustavsson	Ulla Esron Bodin/R. Karlsson

1800-tal (sex verk)	Musikalisk ledning	Regi/koreografi	Scenografi
1982 Hjärtats länk och glädjens knapp (1800-tal), divertissement	Stefan Bojsten	Torbjörn Lillieqvist	Maria Geber
1985 J.Foroni, Berthas piano (1855)	Bo Johansson	Elisabeth Borgström	Jan Carlberg/Erik Stålberg
1988 I.Hallström, Hertig Magnus och sjöjungfrun (1867)	Per Borin	Per-Erik Öhrn	Erik Stålberg
1990 I.Hallström, Hertig Magnus och sjöjungfrun, repris m TV-inspelning	Per Borin	Per-Erik Öhrn	Erik Stålberg
1993 E.Paër, Mjölnama/I molinari (1805)	B Tommy Andersson	Nils Spangenberg	Bengt Gomer
1995 G.Donizetti, Det lyckosamma sveket/Il fortunato inganno (1823)	Michael Bartosch	Lorenzo Mariani	Cristiano Bacchi
1997 I.Hallström, Liten Karin (1897) i Kalmar, TV-inspelning	B Tommy Andersson	Åsa Melldahl	Mathias Clason
2000 I.Hallström, Hertig Magnus och sjöjungfrun (1867)	Niklas Willén	Stina Ancker	Ikka Isaksson/Ulrika Wedin

1900-tal (arton verk)	Musikalisk ledning	Regi/koreografi	Scenografi
1971 L.Thybo, Den odödliga historien (1971), gästspel i Danmark	Arnold Östman	Leif Söderström	Elisabeth Beijer
1972 E.Bysor, Drömmen om mannen (1972), gästspel i Stockholm	Arnold Östman	Per E.Fosser	Elisabeth Beijer
1973 E.Bysor, Hjärter kung (1973), gästspel på Himmeletalund	Arnold Östman	Torbjörn Lillieqvist	Elisabeth Beijer
1973 S.G.Schönberg, Birgittamusik (1973), konsertant	Arnold Östman		
1973 L.Thybo, Birgittamusik Rosa rorans bonitetem (1973), konsertant	Arnold Östman		
1973 S.D.Sandström, På Finsta sommaren år 1316 (1973) gästspel på Övralid	Arnold Östman	Per-Erik Öhrn	
1974 S.E.Bäck, Just då de längsta skuggorna... (1974)	Arnold Östman	Göran Järfvelfelt	Björn E. Evensen
1974 E.Eyser, Sista resan (1973)	Arnold Östman	Per-Erik Öhrn	Margareta Petré
Gästspel i Tyskland och Österrike med nedanst verk: E.Eyser, Hjärter kung, repris			
E.Bysor, Sista Resan, repris	Staffan Björklund	Torbjörn Lillieqvist	Torkel Blomkvist, Ijus
L.J.Werle, Flower Power, samarb.Musikdram.skolan (ej Vadstena-Akademiens beställningsverk)	Staffan Björklund	Staffan Björklund	Elisabeth Beijer
O.A.Thommessen, Hermaphroditen (1976), gästspel i Norge	Lotta Lindström		Margareta Petré
1976 W.W.Glaser, Frihetens klockor eller Björnarna och och aporna (1980), gästspel i Västerås	Björn Hallman	Mats Isaksson, koreograf	Torkel Blomkvist, Ijus
1980 O.A.Thommessen, Det är vi som är musiken (1982). Även spelad i Oslo	Clas Pehrsson	Per-Erik Öhrn	Mathias Frid
1982 O.A.Thommessen, Det är vi som är musiken (1982). Även spelad i Oslo	Bertil Färnlöf	Magnus Blomkvist, koreograf	
1984 L.Horváth, Frostblomma i ett nostalgiskt universum (1984)	Anders-Per Jonsson	Torbjörn Lillieqvist	Kerstin Rydh
	László Horváth	Peter Bäckström/	Maria Geber/
		Anne-Charlotte Bengtsson	Gunilla Hellström
		Nils Spangenberg/Patrik Sörling	Robin Karlsson
		Nils Spangenberg/Patrik Sörling	Robin Karlsson
		Per-Erik Öhrn/	Robin Karlsson
		Misela Cajchanova	
		Per-Erik Öhrn	Messiana Thomasdottir

1987 Stig Gustav Schönberg, Höga visan (1986). Radiosänd.	Stefan Dässman		
1987 Ian McQueen, Judith och Holofernes/Line of Terror (1987), av. London	Stefan Dässman		
1988 Karolina Eiriksdóttir, Någon har jag sett (1988)	Per Borin		

1989 K.Eiriksdóttir, Någon har jag sett, repris, gästspel på Island, TV-inspelning, nyuppsatt i USA, England och Tyskland	Per Borin		
1991 J.Forssell, Riket är Ditt (1991)	Thomas Schuback	Åsa Melldahl	Ulrika Wolff
1992 J.Forssell, Riket är Ditt, repris med TV-inspelning	Thomas Schuback	Åsa Melldahl	Ulrika Wolff
1994 S.Mossenmark, Fru Björks öden och äventyr (1994) TV-inspelning, gästspel i Göteborg	Petter Sundkvist	Lars Wassrin	Ulla Ridderberg
1996 C.Unander-Scharin, Tokfursten (1996)	Michael Bartosch	Nils Spangenberg	Marika Feinsilber
1998 C.Unander-Scharin, Tokfursten, repris, gästspel Stockholm Europas Kulturhuvudstad'98 på Confidencen, Ulriksdals slottsteater Radiosänd 1999, CD-utgiven	Michael Bartosch och Olof Boman	Nils Spangenberg	Marika Feinsilber

2000-tal (ett verk)	Musikalisk ledning	Regi/koreografi	Scenografi
2001 R. Jönsson, Strändernas svall (2001)	B Tommy Andersson	Patrik Sörling	Monika Prelin

Över åttio musikdramatiska uppsättningar
Vadstena-Akademien har under sina trettiosju verksamhetsår gjort över åttio musikdramatiska uppsättningar. Av dessa är elva repris, som gjorts för att möjliggöra sändningar i TV (nio ggr) och radio (drygt trettio) samt gästspel på andra scener i Sverige och utomlands. Ett tiotal av verken har gjorts i nyuppsättningar av andra institutioner.

Kristina-linjen. 1600-talsrepertoaren domineras av operor av de tonsättare som omgav den svenska drottningen Kristina i Rom och som beställdes av henne. Elva av dessa verk har framtagits av Åke Sällström och Arnold Östman.
1700- och 1800-tal. Trettioen glömda pärlor från operans gränsland är resultat av Anders Wiklunds källkritiska forskning.

Nyskrivna verk. Vadstena-Akademien har under perioden 1971-2001 beställt, producerat och uruppfört sjutton nyskrivna operor och två konsertverk. Tre av dessa verk har framtagits av Åke Sällström och Arnold Östman. Alla tonsättarna har fått nya uppdrag av andra institutioner.

The Vadstena Academy

The Vadstena Academy has presented rare works of music drama since 1964 - both newly commissioned pieces and rediscovered operas from earlier periods. Through performances at Vadstena Old Theatre and in Vadstena Castle audiences are introduced to new generations of professional music theatre artists. Every summer they gather to learn, develop and experiment in what has been called an opera laboratory. National and international press review the Vadstena Academy's performances. Most of them have been broadcast on radio; nine have been televised.

Vadstena Old Theatre

A modest building hides a gem; the Old Theatre - an exquisite provincial theatre privately built in 1825 within the walls of a monastery! In 1847 it was provided with a permanent auditorium and balconies, decorated with ancient Greek gods and symbols of the fine Arts, science and industry. Almost 800 performances were presented at the Old Theatre by travelling theatre companies before 1882. But then a Catholic priest was upset about the presence of a profane establishment on sacred ground. He rented the theatre himself, then closed it down and sprinkled holy water in every corner. Ironically this contributed to the preservation of the theatre for the future. In 1916 it became government property. However it was not until 1940 that a minimum of electricity was installed in order to reopen it for guest performances. Since 1966, after arranging that dressing rooms with toilets and water were installed, the Vadstena Academy has, almost every summer, presented operas and divertissements, inspired by the theatre's atmosphere and previous repertoire. The Vadstena Academy logo, portraying the Swedish 18th century singer/poet Bellman, disguised as Bacchus, is painted in gold on the original curtain of the theatre. A generous donation from the Barbro Osher Pro Suecia Foundation has this summer allowed the venue to be given a fibre optic lighting system and five set designs that will further enhance the period experience of the audience.

Vadstena Castle

If only walls could sing... Vadstena Castle, founded in 1545 on the shore of Lake Vättern, could be called "Sweden's first opera house". An Italian opera troupe, invited to Stockholm by Queen Christina, fled the plague in the capital to perform at Vadstena Castle as early as 1654. Since 1969 the Vadstena Academy has presented rare operas in the Castle. Thanks to a parliamentary decision the Academy now has its own premises within the castle and performs in the beautiful and acoustically superb "Wedding Hall".

Examples of the Vadstena Academy repertoire on CD

The opera Hertzig Magnus och sjöjungfrun/"Duke Magnus and the Mermaid" by I. Hallström, 1867 (CD, Naxos, 2000) is set in Vadstena Castle, where the real Duke Magnus once resided. "Duke Magnus" is one of the many works that Music Archaeologist Prof. Anders Wiklund, Director of Research at the Vadstena Academy, has brought back to life for a modern audience. One of the inventive and challenging newly commissioned operas is Tokfursten/"The King of Fools" - based on Elgard Jonssons autobiographical novel about his recovery from schizophrenia (CD, Caprice, 1999). Music by C. Unander-Scharin, 1996, based on an idea by director Nils Spangenberg. Artistic Director of the Vadstena Academy from 2001.

The International Vadstena Academy Foundation www.vadstena-akademien.org info@vadstena-akademien.org

BASSIANO

A fast-paced, crazy, fresh and serious comedy from Venice, written in the 1680's when *la republica serenissima* was a hotbed of opera, where composers competed for the favour of the public and successes followed one after the other.

Cast in order of singing:

Bassiano, emperor of Rome, fascinated by Lucilla
Lucilla, young Etruscan lady, in love with Floro
Alindo, manservant to Elio, a very opinionated young man
Elio, young Roman nobleman, in love with Giunia and friend to Floro
Decio, another young Roman nobleman, brother to Giunia
Floro, yet another young Roman nobleman, in love with Lucilla
Euristeo, a famous Etruscan doctor and father to Lucilla
Giunia, Decio's sister, in love with Elio

A pacifist and war hero returns home. He lays down his weapons but has to take up arms again. How does one end a fight without fighting?
 A tragedy with touches of biting humour. Reine Jönssons' newly written opera "Strändernas svall" / "Return to Ithaca" is inspired by a novel by Swedish Nobel Prize Winner Eyvind Johnson.

The plot:

The gods have ordered Odysseus to return home to Ithaca. He has been away for twenty years, ten in Troy and ten at sea. He is haunted by memories from the Trojan war and the murder of the Trojan child Astyanax.
 In Ithaca suitors have gathered to woo his wife Penelope, hoping to take over Odysseus' throne. They are pressing her to make a choice and plotting to kill Odysseus' son and heir Telemacos. The goddess Pallas Athene urges Telemacos to search for his father.

Voices on the Vadstena Academy

"The Academy was founded in 1964 to give aspiring professional young singers and players the chance to stage rare and early operas and commissioned new Swedish pieces. Since then the Academy has grown in reputation especially in the quality of the new work it seems to churn out effortlessly".
Opera Now, London, 1998.

"It is the old operas that have given Vadstena its international cachet..."
Opera Canada, Toronto, 1994.

"Rediscovering forgotten treasures with Sweden's most promising young singers."
 "The Swedes exhumation of native and Euro-

pean works from specific periods - in particular that of Queen Christina has thrown up some fascinating discoveries."
Opera, London, 1988.

"One of the longest-established postgraduate training institutions in Europe, the Vadstena-Academy has been staging rare operas alongside new works since 1964. This small, picturesque town, which once was capital of Sweden, has played host to early appearances by many of today's top Swedish singers. The wooden Old Theatre, built early in the 19th century in an opera-lover's garden, has recently had a new lighting system installed; this should enhance this year's production of Bassiano, a

fast-paced Venetian comedy first performed in 1682."
Rodney Milnes, chief editor, Opera, London, 2000.

"Vadstena-Akademien är kanske landets viktigaste institution för forskning och utbildning på hög nivå på musikteaterområdet. Dessa verksamhetsgrenar kombineras med uppsättningar av såväl äldre som nyskriven musikteater av hög klass. Detta gör akademien till en unik inrättning i svenskt kulturliv av stor nationell angelägenhetsgrad."
Statens kulturråd 1998:4 "Från Sevilla till Duvemåla" sidan 107

BASSIANO

En snabb och galen operakomedi från 1680-talets Venedig av Pallavicino.

29 juni. 1, 2, 4, 5, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 16 juli.

Vadstena Gamla Teater
 byggd 1825 innanför Vadstena klostrets murar

STIFTELSEN INTERNATIONELLA VADSTENA-AKADEMIEN

strändernas svall

Nytt musikdrama av Reine Jönsson, inspirerat av Eyvind Johnsons roman.

27 (urpremiär) 29, 30 juli. 1, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 12, 13 augusti.

Vadstena slott
 Grundat 1545. Sveriges första operahus

KONSERTER

"Haj-lajts" 7 juli kl 14

Årets solister ger en utomhuskonsert i Hamnparken med highlights ur klassiska operor! Fri entré. Medarr: Vadstena kulturråd.

Midnattskonsert 10 juli kl 22

Barockkonsert med tidstroga instrument. Dir. Mark Tatlow. Dormitoriet, Kungapalatset. Ej barn under 10 år. Bilj 150 kr. Stud. leg. 75 kr. Förköp.

Mitt i Teaterorkestern 8 augusti kl 19

Musikskoleelever spelar med Vadstena-Akademien musiker. Vadstena slott. Bilj vid ingången fr kl 18. 50 kr, barn t.o.m 15 år gratis. Behållningen går till Vadstena musikskolas stipendier.

FÖRELÄSNINGAR

Barock passion

- tuktandet av känslan i barockopera. Fil. dr Gunnel Bergström föreläser. Tis 12 juni kl 19.

Opera i brytningstid

Venetiensk opera vid sekelskiftet 1600/1700. Prof. Anders Wiklund, föreläser. Sön 17 juni kl 15.

Maskens magi

Mask i rit och teater. Maskören och maskmakaren Eva Rizell föreläser. Tors 26 juli kl 15.

På resande fot

Tonsättaren Reine Jönsson och regissören Patrik Sörling berättar om en musikalisk och en faktisk resa... Sön 29 juli kl 15.

Och ständigt färdades de

Författaren Peter Kihlgård talar om Eyvind Johnson och Strändernas svall. Sön 12 augusti kl 15.

Lokal: Trefaldighetshuset, Lastköpingsg 5. Bilj vid ingången 1 timme före föreläsningen. 40 kr/föreläsning, inkl. förfriskningar.

Programredaktör, lay-out: Annica Sandh, Hanna Fjällman Original: Gunnar Lande
 Redaktionell medverkan, eng. översättning sid 46: Margot Lande
 Ansvariga utgivare: Astrid Lande, Nils Spangenberg
 Repro: Text & Bild i Motala Tryckt på Skeninge Tryckeri.